

عنوان مقاله : بررسی نقش و تأثیر رسانه در آموزش و پرورش

۱- احسان اسلام استادی ۲- هاشم کاظمی مقدم ۳- احمد رضا شجاع رافی ۴- دانیال بخشی فرد

- ۱- لیسانس دانشگاه فرهنگیان واحد شهید رجایی تربت حیدریه
- ۲- لیسانس دانشگاه فرهنگیان واحد شهید رجایی تربت حیدریه
- ۳- لیسانس دانشگاه فرهنگیان واحد شهید رجایی تربت حیدریه
- ۴- لیسانس دانشگاه فرهنگیان واحد شهید رجایی تربت حیدریه

چکیده:

وسایل ارتباط جمعی ابزاری مهم برای توسعه ارتباطات و مناسبات اجتماعی در یک جامعه تلقی می‌شوند و به‌عنوان عاملی در تغییر ساختارهای یک جامعه نقش مهمی ایفا می‌کنند. ظهور رسانه‌ها و تأثیر شگرفی که بر همه حیطه‌های زندگی بشری گذارده بر هیچ‌کس پوشیده نیست. از کارکردهای یک رسانه در جوامع بشری بحث آموزشی آن است که موضوع مهم و مورد توجه برای کشورها محسوب شده تا جایی که قسمت عمده‌ای از برنامه ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های هر کشور به رسیدگی و توسعه ابعاد آموزشی معطوف است. رسانه حتی اگر برای آموزش نیز برنامه‌ریزی نشود آموزش دهنده تلقی می‌شود چراکه مردم همواره از آن تأثیر پذیرفته و می‌آموزند و رسانه‌ها فراهم آورنده دانش و ارزش در مردم تلقی می‌شوند این وسایل بر همه قلمروهای اجتماعی و حوزه آموزش و پرورش در مقام نهادی مسوول در برقراری نظم و همبستگی اجتماعی نیز تأثیر گذاشته و وجدان جمعی و رفتار جمعی را دگرگون می‌کند. امروزه آموزش در جامعه مدرن و نظام‌مند کنونی دارای سطوح مختلف فراگیر است و همه بخش‌های جامعه را در برمی‌گیرد. این وسایل با قابلیت فراگیری، نفوذ بالا و تأثیرگذاری در زمینه آموزش و پرورش با توسعه ساختارهای موجود در آموزش و پرورش و گسترش وظایف آموزشی نقش اساسی را ایفا می‌کنند.

واژگان کلیدی : رسانه – دانش آموزان – آموزش و پرورش

مقدمه:

جامعه امروز بدون لحاظ کردن حضور و تاثیر رسانه‌ها قابل درک نیست و موضوع نقش و تاثیر این وسایل در نهادها و بخش‌های گوناگون جامعه مورد بحث‌های فراوان قرار گرفته و مقوله نفوذ آنها بر آموزش و پرورش و آموزش عالی از یک طرف و درک و تفسیر آنها در آموزش‌های عمومی از طرف دیگر از اهمیت زیادی برخوردار شده است. تغییرات ناشی از توسعه تکنولوژی در سال‌های اخیر و ظهور وسایل متنوع ارتباطی همانند اپلیکیشن‌های موبایلی، اینترنت، گجت‌ها و... برگزاری آموزش‌های از راه دور و کلاس‌های مجازی بیانگر عمق نفوذ وسایل ارتباط جمعی در نهادهای آموزشی است. آموزش رسانه‌ای در طول دهه ۱۹۲۰ به بعد در آمریکا پدیدار شد و نخستین آموزش‌ها از طریق رسانه در حوزه آموزش و پرورش در فرانسه مطرح شد. ایده جابه‌جایی متون آموزشی مکتوب با فیلم توسط توماس ادیسون ارائه شد و در دهه ۷۰ و ۸۰ میلادی ایده استفاده از کامپیوتر در آموزش و پرورش همگانی شد. آموزش و پرورش در کنار جامعه‌پذیر کردن افراد، در جامعه با آموزش‌های نظام‌مند، چشم‌انداز و جهان‌بینی زندگی اجتماعی را در ذهن افراد بنیان می‌گذارد. رسانه‌های جمعی در کنار خانواده و نهاد آموزشی به توسعه این جهان‌بینی و تکمیل کارکردهای آموزشی و تربیتی کمک می‌کنند.

شبکه‌های اطلاعاتی جدید زمینه‌های گسترده‌ای را برای آموزش و ارائه خدمات علمی و فرهنگی برای مخاطبان و تعامل بین آنها ایجاد می‌کنند و رسانه‌ها در دوران سیطره تکنولوژی به ابزار آموزش دانش و پرورش استعدادها بدل شده‌اند. کافی است در یک منطقه جغرافیایی هرچند کوچک کامپیوتر یا موبایل با مجموعه‌ای از اپلیکیشن‌ها در دسترس افراد باشد یا در مدرسه‌ای سیستم اینترنت و کامپیوتری وجود داشته باشد و افراد استفاده‌کننده با کلیک روی قسمتی به دنیایی از اطلاعات دسترسی پیدا کنند. کتاب‌های الکترونیک و مجلات اینترنتی، اپلیکیشن‌های آموزشی در حال حاضر بیشترین حجم مطالب و اطلاعات را در کمترین زمان و به ساده‌ترین روش در دسترس افراد قرار می‌دهند انسان در زندگی اجتماعی و در برخورد با غیر خود نیاز شدیدی به ارتباط دارد و تنها از این طریق است که نیازهای فردی و اجتماعی خود را برآورده می‌کند. انسان از همان آغاز برای برقراری ارتباط و رساندن پیام خود به دیگران شیوه‌های گوناگونی را به کار برده است. از اشارات، کلمات و اشاره‌های رمزی اولیه گرفته تا استفاده از پیشرفته‌ترین و در عین حال پیچیده‌ترین وسایل ارتباطی مدرن امروزی از قبیل رسانه‌ها و وسایل ارتباطی که در طول تاریخ دارای سرعت بسیارکندو ناچیز بوده‌اند و در عصر حاضر تحول یافته‌اند.

پیام‌هایی که توسط رسانه‌ها رد و بدل می‌شود در ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی و... است. مخاطبان این پیام‌ها افراد و گروه‌هایی در سطوح مختلف فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی‌اند که در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی در سراسر جهان پراکنده‌اند.

چنانچه گفته شد تمام سعی و تلاش رسانه‌های جمعی، رسیدن به اهداف و مقاصدی است که در عین حال هر کدام به نحوی دارای رنگ و صبغه تربیتی هستند، زیرا این رسانه‌ها در امری نظیر رشد شخصیت افراد در ابعاد مختلف، ایجاد ارتباط بین افراد جامعه، کمک به افراد جامعه، کمک به افراد در فرآیند سازگاری با جهان متغیر پیرامون

و... دخالت دارند. چرا که به نظر می رسد نظام تعلیم و تربیت بیش از هر زمان دیگری نیاز به تغییرات اساسی و بنیادین دارد. لذا با توجه به تغییر نوع نگرش مخاطبین امرتعلیم و تربیت، خواسته ها و انگیزه های ایشان برای دستیابی به اهداف و آمل، این تغییرات ناگزیر با گذشت زمان خود نمایی خواهد کرد.

از طرف دیگر با وجود اندیشه ها و مجموعه های فرهنگی مختلف که از سوی رسانه های غالب جهان بی محابا به حیطه ی آموزش و تربیت هجوم می آورده نظر می رسد، باید از همین رسانه ها در جهت تحکیم بنیادهای تعلیم و تربیت استفاده کرد تا مهارت های پذیرش حقایق و اتخاذ تصمیمات اجتماعی و خانوادگی معقول و بهنگام را در تفکر و فضای حقیقی جامعه نهادینه ساخت تا با ارتقاء سطح فکری و فرهنگی خانواده ها، معضلات و مشکلات ناشی از تأثیرات سوء رسانه ها به حداقل رسیده و رفتارها و هنجارهای مثبت بالقوه به فعالیت نزدیک شود و بی شک این امر تنها پوشش کافی اطلاعات و دوری از یک جانبه نگری و تعمیق روش های نوین سالم و کاربردی، استفاده از رسانه ها در امر تعلیم و تربیت میسر خواهد بود.

لذا در این پژوهش سعی شده است با استفاده از منابع موجود در راستای تنویر و تشریح معانی و معایب رسانه های مختلف (دیداری - شنیداری - مکتوب، گفتاری، روایی و ...) بر روند آموزش و تربیت کودکان و نوجوانان گامهایی برداشته شود. چرا که گستردگی رسانه ها در دنیای کنونی و تأثیر مستقیم آن بر روند رفتارهای اجتماعی دانش آموزان و فرزندانمان، مطالعه و پژوهش بسیاری را می طلبد.

بیان مسأله:

در سالهای گذشته رسانه ها بسیار محدود بود ولی با گذشت زمان و پیشرفت علم و تکنولوژی، رسانه ها نیز گسترش یافته و قلمرو وسیعی را تشکیل می دهند. ابتدا رسانه های مکتوب در حد ابتدایی شکل گرفت و سپس رسانه های دیگر ظهور کرد. زمانی بود که کتاب به عنوان مهمترین وسیله ی ارتباطی در میان ملل مختلف دنیا مطرح بوده است؛ ادیان آسمانی و پیامبران، این سفیران الهی، پیام خود را با کتاب و تعلیم آن به مردم آغاز کردند و رسالت برخی از این پیام آوران با کتاب و وحی شروع شده است. کتابهایی همچون زبور داود(ع) و انجیل عیسی(ع) و تورات موسی(ع) و قرآن پیامبر اسلام(ص) نمونه هایی از کتب و بعنوان مهمترین وسیله ارتباطی در آن زمان مطرح بوده است که نقش بسیار مهمی در تربیت پیروان هر مکتب به دنبال داشته است و با پیشرفت علم دامنه رسانه ها وسیعتر شده و وسایلی همچون روزنامه و مجلات نیز به آن اضافه شد که در آگاهی و تربیت مثمر ثمر بوده اند. در طول دو قرن گذشته بشر با رسانه های نسبتاً پیشرفته همچون رادیو و تلفن پا به عرصه وجود نهاده است و بعد از آنها بتدریج رسانه های پیشرفته ای همچون تلویزیون و سینما بوجود آمد که نقش بسیار مهمی در تربیت و تعلیم مردم بر عهده گرفتند. این وسایل ابتدا در کشور های غرب و اروپایی ظهور کرد که به تعلیم مردم پرداخت. ولی امروزه این رسانه های مهم در عرصه تربیت و آموزش علمی خانواده ها و مردم نقش بسیار مهمی ایفا کرده و می کند و دامنه رسانه ها به همین تعداد محدود نشد و در طول نیم قرن رسانه هایی همچون کامپیوتر- اینترنت و اخیراً ماهواره نیز که بسیار پیشرفته است، به آن اضافه شد.

در این پژوهش بر آنیم تا نقش مثبت و منفی هر رسانه و عوامل مخرب هر کدام را ذکر نموده و مهمترین رسانه را در تربیت مردم گوشزده نموده، مواظب باشیم که گرفتار عوامل مخرب آن نشویم و غرور ما را بر آن وادار نکند که با شعار

مفید بودن علم، گول علم بشر را نخوریم. زیرا هر چیزی که تولید می شود ممکن است مطلقاً مثبت و سازنده نباشد هر چند که عوامل مثبت داشته باشد! باید از عوامل منفی آن نیز با خبر شد و از آن به نحوه مطلوب و درست استفاده کرد تا از انحراف و هلاکت خودداری شود.

اهمیت پژوهش:

با توجه به ارزش تعلیم و تربیت در نظام هستی و تأثیر آن بر حوزه های مختلف فرهنگی و اجتماعی خانواده ها و جامعه، به نظر می رسد وجود و تعمیم رسانه ها در راستای ایجاد تحول در نظام تعلیم و تربیت، امری انکار ناپذیر و چه بسا ضروری است. چرا که عدم شناخت رسانه ها در کارگیری آنها در مقاطع زمانی مختلف از سوی کودکان و نوجوانان بدون حضور و نظارت مربیان و خانواده ها، بی شک اثرات نامطلوبی را نیز به همراه خواهد داشت که در صورت ساده انگاری و بی توجهی ممکن است در دراز مدت با یک فاجعه ی تربیتی و آموزشی روبرو شویم، اما آنچه که مهم است با توجه به اطلاع رسانی های موجود و شناخت نسبی مسؤولان امر آموزش و تربیت، حوزه ی فعالیت رسانه ها قابل پیش بینی و ارزیابی است. هرچند این حوزه ها با گسترش ابزارهای ارتباطی نرم افزاری و ماهواره ای، کمی مشکل به نظر می رسد؛ اما آنچه که اهمیت دارد توجه مربیان و معلمان و به خصوص خانواده ها به تأثیر نامطلوب این رسانه ها در کنار خاصیت آموزش دهی و تعلیم فراگیر و گسترده ی علوم مختلف می باشد. برخی بر آنیم تا ضمن معرفی وسایل ارتباطی در حیطه رسانه ها و بررسی اثرات مثبت و مخرب آنها، به پاسخ های منطقی و معقول در خصوص استفاده و یا عدم بکارگیری رسانه ها دست یابیم. چرا که ارتباط انگاره ای برای سنجش افراد و وسیله ای برای تغییر در سطح رفتار است که شامل تبادل اطلاعات و چگونگی معنی بخشیدن به این اطلاعات است که تفاوت در زمینه های ارتباطی به خصوص با حضور رسانه های مختلف با توجه به آگاهی طرفین در جهت ایجاد رابطه ی بهتر و یا کاهش کیفیت آن، کمک می کند.

مسئولیت مهم و خطیر هزاران معلم ایرانی که در مدارس به تربیت نونهالان و نوجوانان مشغول هستند، مثل سایر معلمان دنیا، در این است که بتوانند به نوآموزان آگاهی -اطلاعات و مفاهیم، مهارت ها، و از همه مهمتر ارزشهایی را انتقال دهند که کودک بوسیله آنها بتواند در فردای زندگی عضو مفید و مؤثری برای خود و جامعه ای باشد، خود را دریابد و در راستای استعداد های بالقوه خویش گام بردارد و آنها را بصورت بالفعل در آورد.

همانطوریکه طلایی تا در دل زمین است و بصورت خام است، دارای قیمتی است. حال هر قدر روی این ماده اولیه کارشود، بر قیمتش افزوده می شود. دانش آموز هم به طریق اولی همین طور است هرچه بیشتر با او کارشود و به تعلیم و تربیت او پرداخته شود، ارزش انسانی او بالاتر خواهد رفت. به عبارتی دیگر می خواهیم ببینیم یک معلم از چه طریق می تواند متن و موضوع درس خود را به شاگردان به نحو بهتر و مؤثرتری انتقال بدهد و در این انتقال مواد و وسایل سمعی و بصری و بخصوص تکنولوژی آموزشی چه نقشی را در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بازی می کند؟ و به چه صورت به معلم کمک خواهد کرد؟

از آنجا که معلم می تواند با آشنایی فتن و روش های تدریس از طریق کاربرد رسانه ها و مواد آموزشی سبب انتقال بهتر یادگیری به دانش آموزان گردد، لذا این تحقیق با صرف جمع آوری چنین اطلاعاتی انجام شده است. در نتیجه اطلاعات این مجموعه در درجه اول برای معلمان که تدریس علوم مختلف را بر عهده دارند مفید خواهد بود.

اهداف کلی پژوهش

اهداف کلی

- ۱- معرفی انواع رسانه ها و نقش مهم رسانه ها در تعلیم و تربیت احاد مردم جامعه .
- ۲- آشنایی با انواع رسانه های آموزشی و نقش آنها در تعلیم و تربیت مقاطع سه گانه.
- ۳- شناخت رسانه های آموزشی بعنوان وسیله مؤثر در پیشرفت تحصیلی آینده سازان جامعه .
- ۴- مقایسه رسانه ها و سهم هر کدام در تعلیم و تربیت مردم جامعه .
- ۵- آگاه شدن از چگونگی استفاده مطلوب و ایجاد فرهنگ سازی در نحوه ی کاربرد رسانه های آموزشی و ملی .

اهداف جزئی

- ۱- آشنا شدن با مؤثر ترین رسانه ملی و تأثیر مهم آن در آموزش و پرورش.
- ۲- پی بردن به اثرات مخرب ناشی از برخی رسانه ها از جمله ماهواره و اینترنت و سینما.
- ۳- آشنایی با اثرات مثبت صدا و سیما در تربیت احاد مردم بعنوان یک رسانه ی عمومی و فراگیر .
- ۴- توجه به اهمیت سینما در تربیت جوانان.
- ۵- توجه به اهمیت کامپیوتر در تربیت خانواده .

سؤالات پژوهش

- ۱- آیا حقیقتاً رسانه ها تربیت صحیح و مطلوبی را برای کودکان و خانواده ها به ارمغان خواهند آورد؟
- ۲- آیا تا به حال برای ریشه کن کردن یا حداقل تقلیل آثار سوء رسانه ها تدابیری اندیشیده شده است؟
- ۳- آیا در حقیقت این مراکز مجازی موازی که بسیار گسترده تر و فعالتر از مدارس رسمی عمل می کند ، متولی یا سرپرستی دارند؟
- ۴- آیا آثار رسانه ها در تربیت اخلاقی و اجتماعی امروز ملموستر و محسوس تر از گذشته نشده است؟ در این پژوهش تا حد امکان به سؤالات فوق پاسخی علمی و منطقی داده خواهد شد.

تعریف مفاهیم : تعلیم و تربیت و رسانه ها

تعریف تعلیم : این واژه در لغت نامه دهخدا به معنی بیاموختن - بیآگاهانیدن ، آموختنی ، آگاهانیدن ، کسی را چیزی آموختنی ، آموزانیدن و آمده است (لغت نامه دهخدا - انتشارات مؤسسه لغت نامه دهخدا تهران).

تعلیم کوششی است که معلم برای انتقال معلوماتی خاص به شاگردان خود بکار می برد و عمدتاً به مهارت و خُبرگی معلم و نوع محتوای درسی که علم به انتقال آن می پردازد ، بستگی دارد . فقط ارائه معلومات نظری یا عملی است که در موقع تدریس از جانب معلم به شاگردان انتقال می یابد . (فلسفه تربیت : ابراهیم زاده . عینی . انتشارات) «گریستو فرجنگیز»^۱ محقق دانشگاه هاروارد معتقد است که : (نفوذی که محیط خانواده ، تلویزیون وغیره دارند از نفوذ مدرسه بیشتر است).

^۱-krectofrgnkbz.

تعریف جامع از آموزش و پرورش: آموزش و پرورش عبارتست از شیوه عمل و اعمال روش در گسترش علم و فن و فرهنگ و انجام برنامه های از پیش اندیشیده شده و آینده نگر آموزشی در چارچوب سازمانهای انطباق یافته با سازمانی اقتصادی و اجتماعی. «امیل دورکیم» تعریفی از آموزش و پرورش از دیدگاه جامعه شناسی ارائه می دهد و معتقد است آموزش و پرورش فعالیتی است که توسط نسل های بزرگسال بر روی نسلهایی که هنوز وارد زندگی اجتماعی نشده اند، صورت می گیرد و هدفش ایجاد و رشد پاره ای از ویژگی ها و اوضاع و احوال جسمی، فکری و اخلاقی است که جامعه سیاسی و بطور کلی محیط خاص کودک از آنان انتظار دارد. گروهی از جامعه شناسان نیز آموزش و پرورش را مترادف با اجتماعی شدن یا فرهنگ پذیری بکار می برد.

(جامعه شناسی آموزش و پرورش ص ۵۵)

تعریف یونسکو از آموزش و پرورش: آموزش و پرورش دارای چهار محور زیر است: آموزش و پرورش به منزله یک نماد و فرآیند تربیتی، محتوای تربیتی و محصول اعمال تربیتی است.

رسانه و انواع آن

رسانه ها شامل افراد، ابزار - یا موقعیتهایی هستند که بوسیله آنها پیام ارائه می شود. بنابر این تعریف: معلم، کتاب درسی، اسلاید، ناطق، تخته سیاه، فیلم، کامپیوتر و ماهواره همه رسانه خوانده می شوند.

رسانه و فرایند یاددهی و یادگیری

طراحی و به کارگیری صحیح نرم افزارهای آموزشی که بر شرایط فرهنگی، زبانی و در حد توانایی فهم دانش آموز براساس تجربه های حاصل از تدریس معلمان مبتنی هستند، در کاهش مشکلات تدریس و یادگیری مؤثرند و موجب تعمیق، تسهیل و تسریع فرایند یاددهی و یادگیری می شوند. در انتخاب رسانه برای تدریس و یادگیری مؤثر باید استانداردهایی آموزشی از جمله هم خوانی با اهداف، فعالیت ها، محتوا، روش تدریس و تجربه یادگیری، زمان و امکانات فیزیکی کلاس را در نظر داشت. اگر معلم رسانه ای را انتخاب کند که امکانات مناسب برای استفاده از آن فراهم نباشد یا بی توجه به هدف درس انتخاب شده باشد، نه تنها اثربخش نیست، بلکه زمان و هزینه را نیز به هدر داده و در عمل در پیشرفت آموزش و یادگیری بی تأثیر خواهد بود. کاربرد رسانه ها به عنوان مکمل آموزش، در کنار آموزش سنتی در محیط های آموزشی، ضروری و مورد تأکید است.

رسانه های آموزشی

پیشرفت و توسعه نیازمند تغییر و تحول است و تغییر و تحول مستلزم تغییر نگرش و استفاده از ابزار و روش های نوین آموزشی. فناوری های جدید و چندرسانه ای های آموزشی از کارایی و توانایی بالایی برخوردارند و قادر به

ایجاد تغییرات بسیار در حوزه آموزش و یادگیری هستند. امروزه بیش از گذشته به تعلیم و تربیت بها داده می شود. نظام آموزشی نیز باید به گونه ای طراحی و برنامه ریزی شود که امکانات مناسب آموزشی را برای همه سنین و همه دوره ها فراهم کند. لذا این نیاز احساس می شود که همواره برای تقویت و بهبود آموزش و پرورش، در شیوه های آموزشی و مواد آموزشی بازنگری صورت پذیرد تا دسترسی به اهداف و مقاصد آموزشی، همراه با فناوری های به روز آموزشی، تحقق یابد.

انواع رسانه های آموزشی :

- ۱- مواد دیداری غیر شفاف - این مواد عبارتند از : انواع تصاویر ، کتابها ، (خود آموزها و غیره) ، مجله ها ، راهنماهای مطالعه چارته ها ، نمودارها، نقشه ها ، پوستر ها و کاریکاتورها (مقدمات تکنولوژی آموزشی ، ص ۱۲۶ محمد احدیان)
 - ۲- مواد شنیداری (فقط صدا) - که عبارتند از : نوار شنیداری (حلقه ای ، کاست ، کارتریج صفحه ، رادیو ، تلفن و کارت شنیداری)
 - ۳- مواد شنیداری - دیداری غیر شفاف (ترکیبی از ۱ و ۲) که عبارتند از : کتاب همراه با نوار یا صفحه و سایر مواد چاپی همراه با مواد شنیداری.
 - ۴- مواد دیداری شفاف (ثابت) که عبارتند از : اسلاید ها ، فیلم ها ، استریپها و طلقهای شفاف .
 - ۵- مواد شنیداری - دیداری شفاف (ثابت) - که عبارتند از فیلم ، استریپ ناطق ، انواع اسلایدها با نوار یا صفحه (
 - ۶- مواد شنیداری - دیداری متحرک - که عبارتند از : فیلم متحرک ناطق و فیلم ویدئو.
 - ۷- مواد دیداری متحرک که عبارتند از : فیلم متحرک صامت (همراه با زیرنویس یا نوشته) .
 - ۸- سه بعدی ها که عبارتند از : اشیاء واقعی ، ماکتها ، مدلها و برشها .
 - ۹- منابع انسانی و موقعیتهای که عبارتند از : دعوت از افراد ، گردش علمی ، نقش آفرینی و غیره.
 - ۱۰- کامپیوترها که عبارتند از : انواع کامپیوتر و ترمینالهای گوناگون با ابزارهای نمایش.
 - ۱۱- ماهواره ها - که شامل انواع قمرهای مصنوعی و ماهواره های ارتباطاتی و ماهواره های تلویزیونی.
- طبقه بندی رسانه ها : طبقه بندی رسانه ها بیشتر بدین دلیل انجام می گیرد که تصور می شود اگر رسانه ای ویژگی خاصی را دارا باشد این رسانه می تواند در خدمت به هدفی قرار گیرد که مستلزم همان ویژگی است . مثلاً یادگیری تکلیفی که مستلزم تمیز دادن اشکال است رسانه ای را که از حس دیدن استفاده می کند ، بکار می گیرد یعنی رسانه دیداری .

(نقش تکنولوژی در آموزش و پرورش - نادر اقبال دوست ص ۱۰۹)

مقایسه رسانه های ارتباط جمعی با یکدیگر در ارتباط با مخاطبان :

« مکالوهان » در کتاب شاخص خود به نام « وسایل ارتباط جمعی » و چند اثر دیگر ، وسایل ارتباطی « گرم » را در مقابل وسایل ارتباطی « سرد » قرار می دهد. بر این اساس به آن دسته از داستانهای خنده آوری « گرم » گفته می شود که مفهوم آن تماماً در داستانی که نقل می شود، موجود است . به داستانهای « سرد » گفته می شود که مفهوم

آن تنها در صورتی آشکار می شود که تلاشی در جهت درک آن از ناحیه شنونده به عمل آید. به همین ترتیب وسایل ارتباطی گرم مانند «خط الفبائی، چاپ، رادیو و سینما» پیامهای خود را به نحو کامل ارائه می دهند و درست مانند آهن سرخی می مانند که نقش خود را بر جای می گذارند و حال آنکه وسایل ارتباطاتی سرد مانند «گفتار، الفبای تصویری، داستانهای مصور، تصاویر متحرک، تلفن و تلویزیون» ارائه کننده پیامهای ناقص هستند و تلاشی ذهنی خاصی را از طرف شخص گیرنده لازم دارند. (کازنو- ژان. قدرت تلویزیون ص ۲۱۹).

سطح نظام های اجتماعی: پژوهشهای این سطح در قالب نظامهای سیستماتیک برنامه توسعه و در جنبه های گوناگون انجام گرفت که هم اکنون نیز ادامه دارد. (نوروزی - داریوش ۷۳ ص ۲۵).

تعاریف مختلف از رسانه های آموزشی توسط دانشمندان:

رسانه به مفهوم وسیله ارتباطی است. این کلمه در زبان انگلوساکسون^۱ به معنی شدن است و معنی آن بطور کلی جریان انتقال از طریق وسایل ارتباط است. کمیته فنی اصطلاحات فنی در فرانسه در جلسه ۲۴ نوامبر ۱۹۷۱ کلمه را به مفهوم وسایل ارتباطی و حاملهای متنوع پذیرفت. (کازنو- ژان ۱- ۷ ص ۶۵). media.

رسانه در تعریف به حاملهای پیام بین مرکز پیام گیرنده و پیام گفته می شود. (فردانش)

«گاینه» رسانه آموزشی را چنین تعریف می کند: (رسانه ترکیبی است از چیزها که برای انتقال ارتباط یا سایر محرکهای آموزشی به یادگیرنده مورد استفاده قرار می گیرد).

اصطلاح یادگیری یا تعلیم بوسیله رسانه برای تشخیص و تفکیک یادگیری بوسیله رسانه در برابر یادگیری از راه کسب تجربه مستقیم بکار می رود. این اصطلاح اولین بار توسط «برونر واکسون» بکار رفت.

«هاشم نعمتی» رسانه آموزشی را چنین تعریف می کند: (کلیه امکاناتی است که می تواند شرایطی را در کلاس بوجود آورد که تحت تأثیر آن شاگردان بتوانند اطلاعات و رفتار و مهارتهای جدیدی را با درک کامل بدست آورند).

نعمتی، هاشم ۶۸) «دیویس» از رسانه ها بر اساس اهمیت حضور در فرایند یادگیری و تدریس طبقه بندی دارد که بدین صورت است: ۱- رسانه های اختیاری یعنی رسانه هایی که معلمان در صورت دسترسی و وجود بودجه لازم می توانند در صورت تمایل بکار برند.

۲- رسانه های ضروری: که معلم برای تحقق بخشیدن هدفهای مورد نظر آنها را بکار گیرد. تمهید بودجه و زمان لازم جهت استفاده از این رسانه ها الزامی است (نعمتی، هاشم - ۶۸)

«ژان کازنو»^۱ در مورد نقش وسایل ارتباط جمعی در شکل گیری رفتار اجتماعی عقیده دارد که رادیو و تلویزیون، مطبوعات و آگهی، به دو صورت مختلف می توانند ما را به مشارکت ضمنی برانگیزند و به موجب اصلی که بیان شد احتمالاً اعتقادات ما را دگرگون سازند. اول وسوسه مقاومت ناپذیر رسانه های همگانی است که ما را به نوعی گرفتار می کند و به مشارکت می کشاند. برای مثال، بسیاری از روشنفکران بعد از آنکه سوگند یاد کرده بودند که هرگز تلویزیون نخرند، بالاخره در برابر اصرار اعضای خانواده خود تسلیم شدند و تلویزیون خریدند و با این کار موضع خود را

^۱-anklosakson.

^۲-gan kazno.

تغییر دادند و نقش دیگری جز آنچه قبلاً تظاهر می کردند به عهده گرفتند. یا اگر شخصی روزنامه ای را که با افکار او مطابقت ندارد، مشترک شود در این صورت توانسته است سدی را در برابر عقاید مخالف که در ذهن خود ساخته است، بشکند.

دوم: سیلاب اطلاعاتی که بوسیله رسانه های همگانی جاری می شود بتدریج تمامی جامعه را در خود غرق می کند و افراد هم که خواهی نخواهی در این جو اطلاعاتی تنفس می کنند از این اطلاعات تغذیه می کنند و بتدریج در جریان امور قرار می گیرند و این اطلاعات را برای سایرین بازگو می کنند. حتی اگر فقط بعضی از آن را هم باور کنند، باز هم مجبور می شوند با مسایل سیاسی روز درگیر شوند. تمامی این عوامل هر چند نامحسوس و مبهم، بر رفتار ما اثر می گذارند. ولی اثر آنها آنقدر آرام و سطحی است که نمی توان القاء فکر به صورت خشن آن تلقی کرد. وسایل ارتباط جمعی یا رسانه ها اساس سنتهای گذشته را متزلزل می سازند و ارزشهای جدیدی بوجود می آورند و انواع تازه ای از موسیقی، نمایش و عقاید سیاسی را به آنها عرضه می دارند. امروز مسلم شده است که در سراسر جهان هر فرد یا هر دهکده ای که به رادیو یا مطبوعات دسترسی دارد، وجه نظرهای جدیدتری دارد، متری تر است و نقشهای جدید را سریعتر از کسانی که به این وسایل دسترسی ندارند، می پذیرد. به عقیده وی نیز وسایل ارتباط جمعی نمی توانند بطور مستقیم در طرز تفکر مردم تغییر ایجاد کنند و انتشار هر نوع فکر یا عمل نو در جوامع جهان دوم بیشتر با مباحثات و گفتگوهای که افراد رو در رو انجام می دهند، بستگی دارد.

رسانه های ارتباط جمعی و جامعه:

همانطور که گفته شد وسایل ارتباط جمعی مولود و محصول اندیشه ی انسانند و از این رو برانگیخته از جامعه و متأثر از آنند. اما بعد از آنکه پیدا شدند و بکار رفتند بر حسب طرز استفاده ای که از آنها بعمل می آید، می توانند سالم و آرام بخش یا مضر و انحراف انگیز باشند. آنچه قبل از همه سازمان این رسانه ها را تحت تأثیر قرار می دهد، دولتی یا خصوصی بودن آنهاست دولتی شدن. یک وسیله ارتباطی در چنین وضعی بجای آنکه صرفاً به دنبال خواسته های مردم باشد می تواند نقش راهبری فرهنگی خویشتن را به عهده گیرد. خصوصی بودن این رسانه ها چنانچه بی هیچ کنترل از جانب دولت و جامعه صورت پذیرد و در محدوده جامعه مادی، فاقد هر گونه بعد فرهنگی نموده و حتی خطرناک می سازد. این رسانه ها: «تولید انبوه» را با «مصرف انبوه» پیوند می دهند و در تحقق این هدف از «هدایت انسان از راه دور» است. «حکومت از راه دور» «آدمک سازی» آنان و «توده سازی» انسانها استفاده می کنند. تمامی این اقدامات موجب می شود که انسان جدید علیرغم این واقعیت که پیش از تمامی انسانها در طول تاریخ مصرف می کند، هر روز خود را نیازمند کرد و در جریان بیشتر می یابد. از نظر سیاسی هر کاندیدا برای پیروزی در انتخابات می تواند به سازمان ارتباطی مراجعه کند و حتی پیروزی را تضمین نماید بشرط آنکه بر حسب مشخصات شخصی اش بهائی خاص بپردازد. از نظر اقتصادی قرار دادن آگهی های تجاری در لا به لای اخبار مهم هر چند به جلب سود بیشتر برای سازمان منتهی می شود، لیکن موجبات استثمار انسانها و بهره برداری نامشروع از آنان را فراهم می سازد. اعمال آگهی های تجاری فرا آگاهی، تخطی به حریم آزادی انسانهاست. آگهی های تند با تصاویر مستهجن موجبات ابتلای اخلاقی عمومی را فراهم می سازد و هم نیازمندی ارتباطی را در خدمت مسخ اندیشه ها، تخدیر مغزها و در نهایت

اضمحلال تعادل روانی انسانها را فراهم می کند. در کشورما هم قبل از انقلاب تبلیغات تلویزیونی، تقلید نا آگاهانه و ناشیانه ای از تبلیغات غربی بود که با فرهنگ و سنن مردم سنخیتی نداشت.

همانند بسیاری از مظاهر مادی و معنوی غرب، بسیار نا بهنگام و با شتاب روز افزون به عرصه فرهنگی سنتی کشور وارد شد که منجر به ظهور «فرهنگ شبه مدرنیستی کاذب» گردید. جالب توجه است که همان شیوه های زندگی و محصولات پر زرق و برق غربی نیز به مقدار زیاد مورد مصرف مردم بود. بعد از انقلاب تا چند سال این تبلیغات ممنوع بود ولی از حدود نیمه دهه ۷۰ به این سو جوی باریکی از تبلیغات تلویزیونی که به سیل عظیمی تبدیل شد، ساعات طولانی روز و شب را در تلویزیون به خود اختصاص داده است که در اکثر مواقع با یکدیگر و نیز با سلاقی و نیازمندیهای شنوندگان سنخیتی ندارد. مثلاً در تبلیغ مزایای چک مسافرتی یک بانک صدای ماشین «جک پات» که یک قمار یک نفره در کازنیوهای غرب است! به همراه آهنگی غربی که در مذمت و خوارشماری پول است، بگوش می رسد که با فرهنگ رسمی و عرفی جامعه و نیز با محتوا و پیام تبلیغ هیچ سنخیتی ندارد و به عقیده نگارنده سبب مصرفی کردن هر چه بیشتر جامعه و آن هم در مسیری غیر عقلانی و پر هرج و مرج می شود.

رسانه های ارتباط جمعی و خانواده :

رسانه های ارتباط جمعی مخصوصاً تلویزیون بعد دیگر و تازه ای به خانواده بخشیدند و دیگر خانواده نه تنها محلیسبس است برای استراحت و صرف غذا؛ بلکه سازمانی است که در آن می توان آموخت. جهان را تماشا کرد و خواسته های فرهنگی خویش را ارضا نمود. در عصر ارتباطات دیوارهای خانه فرو ریخته اند و امواج تلویزیون و رادیو و ماهواره بدان رسوخ نموده اند. ورود وسایل ارتباط جمعی مخصوصاً تلویزیون موجبات کاهش کنش و واکنش افراد خانواده با یکدیگر و توجه آنان به کانونی خارجی یعنی تلویزیون و محتوای آن را فراهم ساخت.

در گذشته که تلویزیون و رادیو و سایر رسانه های جمعی دیگر به وفور یافت نمی شد، افراد شبها به دور هم نشسته و کتب کلاسیک ادبی یا تاریخی مانند شاهنامه فردوسی و... را می خواندند یا از مصاحبت بزرگان دین و جامعه استفاده می کردند. اینان منبع تغذیه فکری مردم بودند. ولی امروزه با وجود تلویزیون یا ویدئو یا ماهواره، افراد در هر خانه ای به صورت جمعی به تماشای تلویزیون و رسانه های یاد شده پرداخته و به تبادل نظر در مورد آن می پردازند.

رسانه های ارتباط جمعی و قشر بندی اجتماعی :

رسانه های ارتباط جمعی علاوه بر دگرگونی وسیع در سطح خانواده، در سطح قشرها و طبقات جامعه هم شرایط ارتقا و احراز موقعیتهای برتر اجتماعی را فراهم ساخته اند. سینما، رادیو و تلویزیون طبقه ممتازی به نام «ستارگان» بوجود می آورند که پلی میان عالم انسانی رنج دیده و عالم انسانی بازی شده یا رویائی می زنند. این وسایل بوجود آورنده، پدیده ستارگانی نیستند اما از ستارگان حمایت می کنند. آنان را تا حدودی مقدس جلوه می دهند و به چهره آنان محبوبیتی خاص می بخشند. به عقیده نگارنده آنان در دنیای هنر مقام بالائی دارند. ولی ممکن است در دنیای شخصی و خانوادگی خود انسان دیگری باشند. نظیر «رابرت میچام» ستاره موفق هالیوودی که با سیمائی خشن و مخصوص برای ایفای نقش های خشن سینمایی موفقیت های زیادی در عرصه سینما داشت، ولی در زندگی خصوصی خود انسان موفق نبود و چندین بار رسوائی هایی آفرید.

رسانه های ارتباط جمعی و توسعه فرهنگی :

عامل اساسی توسعه فرهنگی را می توان آفرینندگی و نوزائی بر پایه مشارکتهای اجتماعی افراد جامعه دانست . امروزه کمتر کسی تنها رشد اقتصادی – مادی را برای توسعه جامعه کافی می داند. رشد باید در جهت برآوردن کلیه نیازها و خواستههای افراد جامعه باشد. هدف رشد و توسعه فرهنگی باید این باشد که افراد را برای مواجهه با دگرگونی سریع تکنولوژی و نظام اقتصادی آماده سازد. همچنین مفهوم کلی توسعه فرهنگی این است که افراد را برای بدست آوردن شخصیت و اصالت و فضیلت لازم جهت پذیرش کامل زندگانی یاری دهد. رسانه های گروهی نیز در واقع یک نظام تکنولوژی است که داده های فرهنگی و خبری را پخش می کند. خبر به مفهوم وقایع تازه و زود گذر در مقابل فرهنگ قرار می گیرد که واقعیتی است پایدار و ماندنی! ولی فرهنگی که از رسانه های گروهی تراوش می کند با آنچه « فرهنگ کلاسیک» یا «فرهنگ نخبگان» نامیده می شود، متفاوت است. فرهنگ کلاسیک یا فرهنگ نخبگان بر مبنای شکاف سیاه سطوح مختلف جامعه بنا شده و منبع اصلی تغذیه آن، سنت و نظام آموزش رسمی است. چنین فرهنگی تراوش شده از رسانه ها، فرهنگ نامتجانس و ناپیوسته و بی نظم است این فرهنگ که «فرهنگ توده» نام گرفته، مرکب از داده های ناپایدار و شناختههای جزئی و ناقص است. البته تنها عامه مردم نیستند که از چنین فرهنگی تغذیه می کنند بلکه نخبگان جامعه نیز در این فرهنگ غوطه ورنند. منتها برخورد آنها با فرهنگ توده متفاوت است. بدین معنی که آنها مصالح اولیه احساس، و اندیشه های خود را از این فرهنگ که بوسیله رسانه های گروهی منتشر می شود، می گیرند و از آن آثار تازه ای خلق می کنند. بدین سان می بینیم که رسانه های گروهی دو نقش اساسی در تغییر فرهنگی جامعه های امروزی به عهده دارند. از یک سو فرهنگ توده را نشر می دهند و از سوی دیگر منبع تغذیه نخبگان جامعه، جهت نوآوری و ابداع هستند. به عبارتی دیگر رسانه های جمعی حلقه اتصال «محیط بزرگ» یا جامعه کل به «محیط کوچک» است و یکی از عوامل اصلی نوزائی و خلاقیت و در نتیجه عامل تحرک و پیش برنده توسعه فرهنگی است. (منبع: اسدی علی – نقش رسانه ها در پشتیبانی توسعه فرهنگی ص ۱۰۱)

توزیع رسانه های ارتباط جمعی در جهان :

بر خلاف صنعتی که وسایل جدید ارتباط جمعی را خود پدید آورد و در بطن جامعه خویش شاهد آرام و مداوم آن بود. جهان در حال توسعه در برابر هجوم شتابان و عجولانه این رسانه ها از خارج قرار دارد. در حال توسعه به دلیل برتری فرهنگ شفاهی بر فرهنگ کتبی هنوز نیز علم و سواد آموزی در بین توده های مردم محبوبیت زیادی ندارد و درصد سواد بالا بین آنها از سطح ابتدائی تجاوز نمی کند. افراد بیشتر به حفظ احادیث و اشعار علاقمندند تا نوشتن و تحقیق؛ در حالی که در غرب، فرهنگ کتبی نیز جای خود را به فرهنگ کامپیوتری و الکترونیکی داده است. از سوئی توجه به دو جهان توسعه یافته در حال توسعه و از دیدگاه علوم ارتباطی نشان دهنده نا برابری آنهاست. یکی از شاخصهای این نابرابری تمرکز اطلاعات و اخبار در کشورهای صنعتی و توسعه یافته و تعدد رسانه های ارتباط جمعی در آنهاست؛ بطوریکه در حال حاضر چهار کشور صنعتی آمریکا، فرانسه، انگلیس و روسیه صاحب بزرگترین مراکز خبری جهان نیز بسیاری رسانه های ارتباط بین توسعه اقتصادی و اجتماعی و میزان استفاده از رسانه ها وجود دارد. (این جمله ناقص)

رسانه های ارتباط جمعی :

رسانه های ارتباط جمعی نظیر چاپ ، خط ، کتاب، مطبوعات، تلفن ، رادیو ، تئاتر، تلویزیون ، سینما ، اینترنت و ماهواره مولود و محصول اندیشه انسان هستند. از این رو منبعث از جامعه و متأثر از آن هستند و بر گردونه ارتباطات تاثیر شگرفی بجای می گذارند. این وسایل بر خلاف انتظار ، پدیده هائی خنثی نیستند ، خود عصری نو پدید می آورند و بر تمامی ارکان جامعه مؤثرند . مظهر ارتقای تکنولوژیک انسانند . و بیشترین تأثیر فرهنگی را بر جامعه می گذارند و در آستانه ورود جامعه به هزاره سوم میلادی ، پرتاب جوامع را بسوی آینده موجب گردیده اند. این وسایل در پیدایی عادات تازه ، تکوین فرهنگ جهانی ، تغییر در رفتار و خلق و خوی انسانها و بالاخره در کوچک تر شدن کره زمین و همسایه شدن ملل مختلف با یکدیگر در نقش موثری دارند و به گفته «مارشل مک لوهان»^۱ درتبدیل جهان به دهکده جهانی سهمی شگرف به عهده دارند.

انواع رسانه های ارتباط جمعی :

- ۱- **رسانه های نخستین یا رودردرو :** در ارتباط چهره به چهره افراد به واسطه حرکات ، رفتار، کردار و گفتار پیام را به دیگری انتقال می دهند. و فرهنگ شفاهی را بوجود می آورند.
- ۲- **رسانه های دومین :** تمامی مکتوبات و مطبوعات از قبیل نوشته ، نامه ، اعلامیه ، آگهی ، نشریه ، روزنامه ، مجله ، کتاب ، پوستر ، آفیش و غیره از این رسانه ها هستند و بوسیله آن مفهوم بصورت نشانه های مکتوب می تواند منتقل شود و فرهنگ نوشتاری بوجود می آورد.
- ۳- **رسانه های سومین :** رسانه های الکترونیکی شامل رادیو، تلویزیون و ماهواره از این رسانه ها هستند که به نوبه خود یک جهش تکنولوژیکی در صنایع ارتباطی به شمار می آیند و فرهنگ دیداری و شنیداری را بوجود می آورند و معمولاً روند یکسویه ای دارند.
- ۴- **رسانه های چهارمین:** رسانه های الکترونیکی دو سویه ای هستند که بصورت بازخوردی و تعاملی و چند در آمریکا که به رانندگان مختلف در یک شعاع پنج تا پانزده مایلی امکان CB رسانه ای عمل می کنند. مانند : رادیو می دهد که با یکدیگر ارتباط برقرار کنند.

ارتباط جمعی و عمومی

بکار برده اند. این واژه که از ریشه Media Mass تعبیر تازه ای است که جامعه شناسان امریکایی برای مفهوم یا توده تشکیل شده است ، از نظر لغوی به معنای ابزاری است که از طریق Mass لاتینی (وسایل) و اصلاح انگلیسی آنها می توان با افرادی نه بطور جداگانه با گروههایی خاص و همگون ، بلکه با جماعت کثیر یا توده ای از مردم بطور یکسان دسترسی پیدا کرد و امروز این نوع وسایل عبارتند از : روزنامه ، رادیو ، تلویزیون ، سینما و اعلانها و ... درباره میان دانشمندان اختلاف نظر فراوانی وجود دارد. از این رو برخی از آن را « وسایل Mass Media گزینش مفهوم ارتباط جمعی » یا « ابزارهای مهم اطلاعاتی » یا « ابزارهای ارتباط اجتماعی » یا « فنون بخش جمعی » می نامند . در مجموع این مفاهیم علی رغم برخی تفاوتهای ظاهری از نظر معنایی با یکدیگر شدیداً قرابت و نزدیکی دارند. بدیهی

^۱-marshal make lohan.

است در میان ابزارهای پخش پیام، روزنامه، رادیو، تلویزیون که دارای نکات مشترک فراوانی هستند، پیامهایی وجود دارد. بدون تردید میان رادیو، تلویزیون و مطبوعات همبستگی انکار ناپذیری وجود دارد که آنها را از سینما یا اعلانها... متمایز می سازد، از این رو بهتر است که مجموعه این پدیده ها را تحت عنوان نوعی از مطبوعات یا همان گونه که گفته می شود وسایل ارتباط جمعی به کار برد. آکادمی فرانسه نیز مجوز کاربرد چنین معنای تازه ای را با تکیه بر جمع (، صادر کرده است. بنابراین در تعریف ارتباط جمعی می توان گفت: Mass Media شگفت انگیز این دو کلمه) ارتباط جمعی یا عمودی انتقال اطلاعات با وسایلی همچون (روزنامه - کتاب - امواج - رادیو - تلویزیون و...) برای گروه غیر محدودی از مردم با سرعتی زیاد انجام می گیرد. ویژگیهای این ارتباط عبارتند از: پیام گیران نا آشنا و پراکنده؛ بازگشت؛ سرعت عمل زیاد - تکثیر پیام ارتباط سطحی و ناپایدار (نقش تکنولوژی در آموزش و پرورش - پایان نامه ص ۱۰۴ الی ۱۰۸).

تاریخچه رسانه های همگانی یا وسایل ارتباط جمعی: تاریخچه رسانه ها

نخستین عصر ارتباطات جمعی در حدود ۱۴۵۰ میلادی با اختراع چاپ آغاز شد. در این دوره به عقیده «مارشال مک لوهان»^۱ دانشمند معاصر کانادایی، روابط اجتماعی و اندیشه ها و رفتارهای انسانی، همه تحت تاثیر شدید نوشته های چاپی هستند. به همین سبب وی همه مظاهر زندگی جوامع غربی را در این عصر به عنوان «کپکشان گوتنبرگ» معرفی می کند. البته نباید فراموش کرد که از زمان اختراع گوتنبرگ^۲ تا استفاده از صنعت چاپ برای انتشار وسیع و مداوم اخبار و اندیشه ها و ایجاد ارتباطات جمعی واقعی چند قرن فاصله است. زیرا بطوریکه ضمن مطالعه درباره ی تحول و توسعه وسایل ارتباط جمعی مشاهده خواهیم کرد، نخستین روزنامه های چاپی اروپایی به تعداد نسبتاً زیاد و با نظم دوره ای هفتگی از دهه سوم قرن هفدهم یعنی در حدود دو قرن پس از ایجاد صنعت چاپ بوجود می آیند. از اواخر قرن هجدهم به دنبال انقلاب کبیر فرانسه و گسترش اندیشه های آزادی خواهی، زمینه مساعدی برای پیشرفت مطبوعات فراهم شد و بتدریج همراه با تحولات اقتصادی و اجتماعی جدید، نظیر صنعتی شدن جوامع، توسعه شهرنشینی، بالا رفتن سطح زندگی، پیشرفت آموزش و اشاعه فرهنگ، همه شرایط لازم برای انتشار روزنامه پر تیراژ آماده گردیدند. بدین ترتیب خواندن مطبوعات که پیش از آن به علل مختلفی مانند گرانی قیمت روزنامه ها و بیدادی اکثری مردم رواج لازم نیافته بود. و اغلب بطور جمعی صورت می گرفت، عمومیت پیدا کرد و بصورت فردی در آمد به همین سبب می توان گفت ارتباطات جمعی از زمانی پدید می آیند که هر فرد امکان می یابد به میل و دلخواه خود اطلاعات لازم را از طریق روزنامه ها کسب کند و مورد استفاده قرار دهد. پدیده ارتباطات جمعی با پدیده وسیع صنعتی شدن جوامع غربی همبستگی می یابد. روزنامه های بزرگ پر تیراژ غربی را می توان آغاز گر گسترش همه جانبه وسایل ارتباطی نوین در آغاز قرن بیستم دانست. زیرا پس از جنگ جهانی اول را دیونیز به سرعت رو به توسعه گذاشت. در سال ۱۹۲۰ خبرهای مبارزات انتخاباتی ریاست جمهوری آمریکا به وسیله رادیو در این کشور پخش شد. در سال ۱۹۲۶ در آمریکای شمالی و مرکزی ۷۲۵ فرستنده رادیویی بوجود آمدند و اروپا که در این سال دارای ۱۷۰ فرستنده

^۱-marshal make lohan.

^۲-kotnbrk.

رادیویی بود، در سال ۱۹۳۰ تعداد آن را به ۲۳۸ فرستنده رساند. (معتد نژاد - کاظم - وسایل ارتباط جمعی - دانشگاه علامه طباطبائی تهران ۱۳۷۱).

گسترش رادیو در سال ۱۹۳۵ در کشور های پیشرفته غربی به جایی رسید که این وسیله ارتباطی نیز مانند مطبوعات خبری، وارد مرحله «مصرف فردی» گردید. باید دانست تعداد شنوندگان رادیو که در سال ۱۹۲۶ در حدود ۵۰ میلیون نفر بود در سال ۱۹۳۵ به حدود ۱۹۰ میلیون نفر رسید و در سال ۱۹۶۰ از ۳۳۵ میلیون نفر تجاوز کرد. ارقام فوق امکان پیشرفت این وسیله ارتباطی جدید را که بر خلاف روزنامه ها، مستلزم گسترش متقارن آموزش توده نیست، آشکار می سازد. توسعه فرستنده های رادیویی با توسعه اقتصادی ارتباط نزدیک دارد. در عین حال نباید فراموش کرد که صاحبان صنایع رادیو سازی برای بدست آوردن بازار فروش گیرنده های خود، در تاسیس فرستنده های رادیویی، در بعضی از کشورهای غربی پیش قدم بوده اند و نخستین فرستنده های رادیویی نیز مانند روزنامه های بزرگ خبری بوسیله سرمایه داران خصوصی بوجود آمده اند.

صنعت سینما نیز که در اوایل قرن بیستم پدید آمده بود، در فاصله دو جنگ جهانی در کشورهای صنعتی توسعه سریع یافت. و این رسانه نیز مانند روزنامه و رادیو استفاده کنندگان فراوان پیدا کرد. وقوع جنگ جهانی دوم پیشرفت این وسیله را متوقف نمود و از توسعه تلویزیون نیز که از سال ۱۹۳۷ وارد بازار ممالک غربی شده بود، جلوگیری کرد. اما پس از جنگ جهانی دوم تلویزیون به سرعت در امریکا و انگلستان و فرانسه و آلمان غربی رو به گسترش نهاد.

نقش رسانه های غرب در تعلیم و تربیت (از نظر نگارنده)

امروزه کشوری که ادای غرب را در می آورد ترکیه است که حتی در لباس پوشیدن هم از اروپای منحرف و به اصطلاح متمدن پیروی می کند. در حالیکه غافل از اینکه رسانه های غرب با برنامه های مخرب، سرمایه انسانی آن کشور که بیشتر جوانان را شامل می شود، فاسد می کند و آنگاه به غارت منابع ملی آن کشور اقدام می کنند. این مسئله در تاریخ ایران با دخالت کشورهای هم چون آمریکا و انگلیس در دو قرن گذشته به خوبی مشاهده شده است و برای ملتهای دیگر درس عبرت است که دیگر به بیگانه دلبسته نباشند بلکه تکیه بر فرهنگ غنی و اصیل خویش نمایند و قول جنایتکاران حقوق بشر را نخورند، زیرا رسانه های ملی آنها تنها به درد خودشان می خورد. امروزه دنیای به اصطلاح متمدن غرب، علم زده شده است و همه چیز را در ظرف علم می سنجد و این در حالی است که در اسلام تنها علم مفید مورد نظر است نه علم مضر. و علم فیزیک و شیمی امروز در خدمت غرب است و در خدمت سرمایه دار غربی است. علم به قول مرحوم شریعتی در خدمت جنایت و سرمایه دار است. علمی که غرب مدعی آن است علم فیزیک و شیمی و ریاضی و نجوم است نه علم مذهبی و الهی. البته غرب تابع مسیحیت است و آنها دین حضرت مسیح را تحریف نمودند و امروز حضرت عیسی (ع) از آنها بیزار است چه رسد به اینکه آنها تنها ادعای مسیحیت را دارند. امروزه در غرب رسانه های ملی بیشتر تلویزیون ماهواره ای و اینترنت و کامپیوتر است و اکثریت خانواده های کشورهای پیشرفته مجهز به سیستم ماهواره و اینترنت بوده و (محصولات آنها اکثراً فیلمهای جنگی و کامپیوتر در حال گسترش بوی قطع نسل بشر از لحاظ تعلیم و تربیت است).

چون مبحث ما درباره نقش رسانه های ملی در تعلیم و تربیت است، آنرا در سه مقوله تقسیم می کنیم:

۱- نقش رسانه های ملی در تعلیم و تربیت مردم در ایران

۲- نقش رسانه های ملی در تعلیم و تربیت مردم جهان سوم (جهان اسلام).

۳- نقش رسانه ها در تعلیم و تربیت مردم کشورهای توسعه یافته یا (غرب) .

در ایران اسلامی همانطور که قبلاً ذکر شد بیشتر مردم از رادیو و تلویزیون استفاده می کنند و رسانه های ملی مانند روزنامه ها ، مجلات و کتب از طریق دولت حمایت می شوند و دارای بار تربیتی و آموزشی هستند. روزنامه هایی مانند جمهوری اسلامی ، همشهری ، کیهان و اطلاعات حاوی مطالب آموزشی و پرورشی برای تعلیم و تربیت مردم بوده و با صفحات رنگی چاپ می شوند و در اختیار مردم قرار می گیرند . مجلات نیز مختلف هستند. مانند مجله دانشمند ، مجله خانواده ، زن روز ، جدول ، انواع ماهنامه و سالنامه های تربیتی و دهها مجله دیگر هر ماه و هر سال تکثیر و به چاپ می رسد که حاوی مطالب مفید آموزشی و تربیتی است . مانند جداول هوشی ، مشاوره و راهنمایی ، آموزش ریاضیات ، شیمی ، فیزیک و آشنایی با مشاهیر علمی و دینی است و سالنامه ها شامل همایشها و جشنواره و کنفرانسهای داخلی و خارجی است . مجله دانشمند شامل آخرین یافته های علمی و آموزشی و تربیتی می باشد که برای علاقمندان به علم و تکنیک و علم الکترونیک و پزشکی و اطلاعات عمومی - علمی و غیره چاپ می شود. آشنایی با مشاهیر علمی از خصوصیات بارز این مجله علمی است .

اما کتب بعنوان یکی از رسانه های مهم است که شامل کتب آموزشی و درسی و کتب غیر درسی است . کتب آموزشی شامل کتابهای درسی مدارس و دانشگاهها و دانشکده ها است و کتب غیر درسی شامل انواع دایره المعارف ها و لغت نامه ها و فرهنگ لغت فارسی و لاتینی و کتب مرجع و غیره می باشد که هر کدام نقش تعلیم و تربیت خود را ایفا می کنند. کتب درسی در دانشگاه ها و مدارس آموزش و پرورش و خصوصاً کتب در حوزه های علمی بار تربیتی و تعلیمی دارد. کتب دانشگاهی در علوم انسانی شامل معارف اسلامی ، علوم تربیتی ، علوم روانشناسی و علوم اجتماعی، جامعه شناسی ، علوم ارتباطات ، مردم شناسی ، ادبیات و غیره می باشد که بیشتر جنبه نظری دارد و با حافظه سر و کار دارد . علوم پزشکی بیشتر آموزشی و سوگند نامه پزشکان جنبه تربیتی دارد و علوم تجربی شامل شیمی - فیزیک - ریاضی و زیست شناسی جنبه آموزشی و تعلیمی دارد و توأمأً تعلیم و تربیت است علوم قرآنی شامل تفسیر قرآن - حدیث - عرفان - فقه دارای بار تربیتی زیادی است . جنبه دینی و تربیتی کتب حوزوی بیش از تعلیم آن است . بطور کلی کتب در ایران از لحاظ تربیتی و تعلیم دارای اهمیت زیادی است . برخلاف کشورهای دیگر که علوم تجربی و پزشکی گسترش دارد. در ایران اسلامی ما علم همه جانبه است . هم علم دینی تدریس می گردد و هم علم غیر دینی . منتها به علم تربیتی و دینی و الهی بیشتر توجه می شود. در اسلام به هر دو علم توجه شده است و هر دو علم مکمل و لازم و ملزومند .

پس کتب بعنوان یک رسانه در تعلیم و تربیت آحاد مردم و توده ها و اقشار مختلف انسانها نقش مهمی ایفا می نماید و قدمت پانصد ساله دارد. یعنی کتب به دنبال اختراع خط و صنعت چاپ در قرن پانزده میلادی ظهور نمود. اما رسانه های ماهواره - اینترنت - کامپیوتر - فیلم در ایران مانند کشورهای جهان سوم است و کمی بهتر از آنهاست . ماهواره طبق قانون اساسی جمهوری اسلامی دارای محدودیت قانونی است و در قانون اساسی اصلی است که استفاده از هر گونه بشقاب ماهواره را ممنوع می داند و برنامه های ماهواره را مغایر با فرهنگ تربیتی اسلامی می داند. به همین خاطر قدغن اعلام می شود. البته درصد کمی از مردم در دولت هشتم و هفتم از ماهواره بهره مند شدند یعنی دولت کمی با دارندگان ماهواره مخالفت نکرد و از همان سالها یعنی سالهای ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۴ ه. ش تعداد بشقابهای

ماهواره ها تا به امروز سیر صعودی داشته است و دولت دیگر درگیر خانواده ها نیست و در برخی از جاها جلوگیری می شود. ولی استفاده از ماهواره و اینترنت و رایانه (کامپیوتر) به نسبت متفاوت قابل استفاده است. حدود تنها ۵ درصد خانواده ها از ماهواره و برنامه های آموزشی آن استفاده می کنند و به علت مغایرت برنامه های مخرب ماهواره و عدم تناسب با فرهنگ ایرانی درصد کمی است. ولی اینترنت حدود ۱۰ الی ۲۰ درصد خانواده ها استعمال می شود. امروز ماهواره و اینترنت برای جوانان که سرمایه انسانی و سرمایه ملی هر کشوری می باشند، خطر جدی تلقی می شود، اینترنت و شبکه جهانی اینترنت امروز حادی دریایی از اطلاعات علمی و بعضاً دینی است که از لحاظ آموزش قابل توجه و عنایت می باشد. جوانان امروز از اینترنت زیاد استفاده می کنند که خود اثر نامطلوبی در دچار شدن به افسردگی و بیماری حاصل توجه بیش از اندازه به این دستگاه جادویی دارد. البته برای افراد تحصیل کرده اینترنت محتاط کننده است. اینترنت خدمات مانند: اسکن - تایپ - سرچ مقاله - تحقیق و ترجمه متون انگلیسی بسیار آموزنده است به شرطی که به عواقب سوء آن واقف باشیم زیرا اینترنت نتیجه و سوغات غرب است و غرب سوغات بدون زیان تولید نمی کند.

کامپیوتر در زندگی خانواده - در رسانه های ملی نظیر صدا و سیما- ادارات - دانشگاهها و مدارس بطور گسترده وارد صحنه زندگی مردم این مرز و بوم شده است. کامپیوتر بعنوان یک دستاورد علم و پیشرفت آن محسوب می شود و در تعلیم نقش مهمی دارد. امروزه در بانکها کامپیوتر کارها را آسانتر و سریعتر نموده است و از لحاظ آموزشی در مدارس نیز قابل توجه است. در آموزش و پرورش، کامپیوتر نقش یک انسان را ایفا می کند و دارای بار آموزشی است. بطور کلی وارد شدن کامپیوتر در زندگی خانواده های ایرانی آنها را با مشکلات زیادی نیز مواجه ساخته است. نظیر تفاوت فرهنگی بین علوم الکترونیک که نیاز به حافظه برتر دارد و تفاوت بین فرزندان و والدین. اکثر والدین در استفاده از رایانه مشکل دارند و تنها برخی از فرزندان آنها قادرند با آن کار کنند. توصیه می شود که کودکان مستعد و بالغ را آموزش دهیم که کامپیوتر بیاموزند و کامپیوتر^۱ در آموزش نیز نقش مهمی دارد. در وزارت آموزش و پرورش حدود ۹۰ درصد کارهای اداری جوانان و نوجوانان و کودکان محصل و حدود ۲۰ درصد کارهای آموزش را کامپیوتر بر عهده دارد. کامپیوتر دارای جنبه تربیتی نیز می باشد. با استفاده از دیسک و سی دی آن می توان در جهت تعلیم و تربیت جوانان و کودکان و همه مردم سود جست. در حافظه کامپیوتر انواع موسیقی شاد و متنوع ذخیره شده است. امروزه اکثر فیلمهای خارجی از نوع کامپیوتر و دارای مهیج ترین محصولات رایانه در دنیا از طریق رسانه ملی سیما تولید و پخش می شود. شاید فیلم پر هیجان گودزیلا یا گودزیکا را که یک فیلم مشترک آمریکا و ژاپن است، برای اولین بار مشاهده کنیم خیال می کنیم که واقعاً چه فیلم خوب و مهیجی است که یک فیلم ساختگی ماکت یک دایناسور کوچک است که در اثر پیشرفت علم کامپیوتر چنین هیجان انگیزه جلوه گر شده است.

اما

رسانه آموزشی در ایران و جهان

^۱ - مراجعه به شکل ۵-۱ صفحه ۱۵۶.

در ایران در آموزش و پرورش به علت عدم تخصص نیروی انسانی - کمبود فضا و بودجه کمتر استعمال می گردد. تنها در برخی مدارس کشور آنهم در شهرهای بزرگ و بعضاً در شهرهای کوچک و بندرت در روستاها از رسانه های آموزشی استفاده می شود. به همین خاطر از لحاظ آموزشی کیفیت آموزش بسیار پایین است و بیشتر به محفوظات توجه می شود. البته در سالهای اخیر برخی افراد خیر در تجهیز مدارس گامهای بلندی بر داشته اند ولی کافی نیست. رسانه آموزش هم جنبه تعلیم و هم جنبه تربیتی دارد. وضع رسانه های آموزشی در دیگر کشورهای جهان سوم کمتر از ایران یا مثل آن است.

اما در کشورهای پیشرفته به علت تخصص نیروی انسانی ماهر و فضای کافی مدارس، اختصاص بودجه قابل توجه برای دانشگاه ها و وجود و تولید انواع رسانه های آموزشی مانند پروژکتور و اسلاید و فیلم و تخته وایت برد و غیره، گام بلندی برای تعلیم نیروی انسانی خصوصاً جوانان و نوجوانان برداشته شده است. در اکثر مدارس کشورهای پیشرفته و دانشگاه ها و دانشکده ها مملو از رسانه آموزشی است و کودکان و نوجوانان در انواع رسانه غوطه ورنند و با آنها تمرین می کنند و تجربه کسب می کنند. در کشورهای پیشرفته از فیلمهای ویدئویی و تلویزیون بیشترین بهره را در امر تعلیم استفاده می کنند ولی از لحاظ تربیتی در صد بسیار پایینی از رسانه ها جنبه تربیتی دارند و اکثراً آموزش مد نظر است نه اخلاق و تربیت (منبع: نظر نگارنده).

تلویزیون

بدون شک تلویزیون رسانه ای گیرا و جذاب است و به آسانی بینندگان را به خود جلب می کند و نیازی نیست بیننده حتماً با سواد باشد تا پیام آن را درک کند و در مقایسه با رادیو از جهت بعد بصری دارای مزیت مضاعفی است؛ هرچند که هزینه آن بیشتر است. ولی از بعد آموزشی و اثر بخشی بسیار قویتر است.

تلویزیون ثابت کرده است که وسیله ارتباطی نیرومندی است که با تکیه بر توانمندی های خود تاثیرات فراوانی بر همه جامعه دارد، این وسیله پس از جنگ جهانی دوم، به عنوان یک رسانه آموزشی به کار گرفته شد. آمریکاییان در ابتدا تلویزیون آموزشی را معادل تلویزیون درسی می دانستند و برنامه های آموزشی آن برگرفته از تدریس حضوری معلم و کلاس درس بود؛ اما در انگلیس و اکثر کشورهای اروپایی تلویزیون آموزشی در حوزه هایی اعم از دروس مدارس تعریف شد و عهده دار تولید و پخش برنامه های اطلاعاتی، آموزشی و سرگرم کننده گردید. تلویزیون آموزشی به تدریج جای خود را به تلویزیون عمومی داد که کارکردهای آن عبارت بودند از: امور عمومی، فرهنگ و آموزش و پرورش. هدف از برنامه های فرهنگی ایجاد تغییر در رفتار به منظور پرورش ذوق و درک هنرها، پرورش حس، درک فرهنگ معاصر و میراث آن است. همچنین مقصود از برنامه های عمومی ایجاد و تغییر در رفتار به منظور مساعدت مردم در تصمیم گیری نسبت به مسائل سیاست داخلی و خارجی است و هدف از برنامه آموزشی ایجاد تغییرهای مشخص در رفتار زیبایی شناختی، اطلاعاتی و ماهرانه است. یکی از نتایج باز تعریف مفهوم تلویزیون آموزشی این بود که محور اصلی کار را بیشتر متوجه خود مردم ساخت تا نیازهای آموزشی مدارس. امروزه برنامه های آموزشی رسمی تلویزیون در آمریکا را برنامه های درسی و برنامه های غیر رسمی تلویزیون را برنامه های آموزشی یا حتی برنامه های عمومی می

خوانند. در اروپا این برنامه ها را در اصطلاح اجوکشنال^۱ و نوع دوم را اجوکیتو^۲ می نامند که اصطلاح نخست را می توان آموزشی و اصطلاح دوم را فرهنگ پخش ترجمه کرد. در ژاپن نیز تنها سازمان رادیو- تلویزیون سراسری و غیر انتفاعی کشور یعنی ان. اچ. کی^۳ تاکد بر اجرای هر چه بهتر و پر بارتر برنامه های آموزشی و فرهنگی گذاشته است. برنامه های آموزشی و فرهنگی این سازمان، شامل انواع برنامه های درسی خاص مدارس، برای دستیابی به آموزش مستقیم، برنامه های ویژه برای معلولان، تدریس زبان های خارجی آموزش خردسالان، آموزش انواع مهارت ها و برنامه های فرهنگی و علمی برای عموم مردم است. همه برنامه های رادیو و تلویزیون عملاً توان آموزشی دارند، زیرا حاوی پیام هایی با بار فرهنگی به معنای وسیع کلمه هستند. و انگی سیر پیشرفت تکنولوژی این دو رسانه و رسانه های خویشاوند آن نیز موجب گسترش و برد و تنوع کارکرد آموزشی آنها شده است. امروزه آموزش تلویزیونی شامل هر دو بخش رسمی و غیر رسمی است، بنابر این اشتباه خواهد بود اگر امروزه تعریف تلویزیون آموزشی را منحصر به آن دسته از برنامه های تلویزیونی کنیم که فقط در قالب نظام آموزش رسمی می گنجد. ممکن است برنامه ای بصورت آموزش غیر مستقیم باشد و در وضعیتی رسمی پخش شود که هدف از آن، کمک به امر تدریس معلمان و تسهیل روند یادگیری است. بنابراین فعالیتهای آموزش درسی تلویزیون را می توان شامل برنامه هایی دانست که اولاً هدف آنها آموزش مستقیم یا غیر مستقیم باشد، ثانیاً این آموزش ها هم به صورت رسمی و هم به صورت غیر رسمی انجام گیرد.

یونسکو چهار ویژگی عمده برای برنامه های آموزشی رادیو- تلویزیون قائل شده است که عبارتند از:

- (۱) برنامه ها به صورت مجموعه متوالی است تا به یادگیری تزیادی کمک کند.
 - (۲) طراحی و برنامه ریزی آنها مشخصاً با کمک مشاوران آموزشی صورت می گیرد.
 - (۳) این برنامه ها معمولاً با دیگر مواد انواع آموزشی همچون متون درسی و راهنمایی مطالعاتی همراه است.
 - (۴) استفاده از این برنامه ها توسط معلم و شاگرد به نوعی مورد ارزیابی قرار می گیرد.
- بدین ترتیب، رادیو- تلویزیون، به شکل گسترده ای عموم مردم و سراسر زندگی آنها را در بر می گیرد. رادیو و تلویزیون می تواند در کنار برنامه های درسی برنامه هایی نیز برای ارتقای سطح دانستنیها و معلومات عموم و اعتلای سطح دانش فنی و مهارت قشرهای معینی از جامعه و تشویق ذوق هنری آنها تهیه و پخش کند که همان نقش و رسالت فرهنگی این دو رسانه است. رادیو- تلویزیون آموزشی، امروزه شامل هر دو بخش درسی و فرهنگی است، عموم مردم را چه در قالب برنامه های درسی و چه به صورت برنامه های سرگرم کننده در نظر دارد و آموزش می دهد و به اعتبار همین هدف اصلی اش (آموزش)، از رادیو- تلویزیون آموزشی متمایز می شود. مارشال مک لوهان^۱ در مورد تلویزیون آموزشی چنین می گوید: " اهمیت نقش آموزشی تلویزیون، هنگامی آشکار می شود که می بینیم کودکی سه ساله می تواند در کنار پدر و پدر بزرگش، کنفرانس مطبوعاتی رئیس جمهور را به آسانی تماشا کند. از آنجا که تصاویر تلویزیونی، مشارکت فراوانی را می طلبد، می تواند نقش چشمگیری را در امر آموزش داشته باشد. این احتمال وجود

^۱-ajokshnal.

^۲-ajoketev.

^۳-an.ach.ky.

^۱-mashal make lohan.

دارد که در آینده ای نه چندان دور، هر کلاس درسی مجهز به یک دستگاه تلویزیونی شود. در واقع، پس از اختراع تلویزیون، دیگر برای یادگیری زبان کسی تنها به کتاب آموزش زبان بسنده نمی کند، بلکه همگان به این باورند که باید زبان را شنید و حرف زد و این باور نوین است که سبب پیدایی سریع برنامه های مختلف با اسلوب های جدید شده است."

استفاده از رادیو- تلویزیون در امر آموزش، در هر جامعه ای به دلیل تفاوت های فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی مستلزم پژوهش های بنیادی و اجرای برنامه های خاصی است. زیرا امکانات و نوآوری های تکنولوژیک، تنها هنگامی می تواند در یک نظام آموزشی موثر واقع شود که پاسخگوی نیاز های واقعی آن جامعه باشد. اصطلاحات متنوعی که برای تلویزیون آموزشی به کار می رود، گویای موارد استفاده خاص و عام این رسانه در آموزش است. تاکید بر محتوای فرهنگی آموزش، زاده تغییر در نحوه نگرش به آموزش است که آن را فرایندی مستمر در حیات بشری می داند. این دیدگاه در شیوه برخورد با برنامه های آموزشی رادیو و تلویزیون بازتاب داشته است و به این ترتیب، همه برنامه ها نیز عموم مردم هستند و تلویزیون در جوار برنامه های رسمی درسی می تواند برنامه هایی به منظور ارتقای دانش، مهارت ها و تقویت نگرش و احساس های عمومی تهیه و پخش کند.

نقش رادیو تلویزیون در امر آموزش را می توان به موارد زیر خلاصه کرد:

- رادیو - تلویزیون می تواند دنیای خارج را به داخل کلاس آورده و علایق دانش آموزان را برای یادگیری برانگیزد و قدرت تصور آنان را تحریک کند.
- رادیو- تلویزیون می تواند برای تسهیل امر یادگیری، با توجه به مشخص بودن هر برنامه، اطلاعات کلی و موجزی را در باره آنها به دست دهد.
- تلویزیون می تواند زندگی روزانه کودکان را به صورت نمایشی در آورد که در آن کودکان بتوانند در باره رویدادهای روزانه شان به بحث بپردازند.
- رادیو- تلویزیون می تواند با تهیه برنامه های آموزشی، مواد درسی خود را با برنامه های مدارس تطبیق دهد و همکاری مدیران و معلمان را جلب کند و ضمناً توضیح دهد که رادیو- تلویزیون، یک وسیله کمک آموزشی است و به هیچ وجه قصد خارج کردن معلم از صحنه را ندارد.
- رادیو- تلویزیون برخلاف مدرسه که تنها می تواند قشر خاصی از انسانها را ان هم به تعداد اندک و در زمان و ساعاتی محدود، زیر پوشش خود بگیرد، همه انسانها را در تمامی ساعات شبانه روز در اختیار خویش داشته باشد.
- رادیو- تلویزیون برخلاف مدرسه که صرفاً سالهای محدودی از حیات فرد را در بر می گیرد، می تواند تمامی عمر افراد را تحت پوشش آموزشی خود قرار دهد.

جایگاه خطیر تلویزیون

شکی نیست که رسانه گسترده ای همچون تلویزیون در فرهنگ سازی و تعلیم و تربیت جایگاه بسیار برجسته ای دارد و شاید در برهه کنونی نقش تلویزیون در فرهنگ سازی یا تغییر فرهنگ بی بدیل باشد. دست یابی تلویزیون به چنین نقش چند جانبه ای در تعلیم و تربیت خانواده به چند عامل بستگی دارد .

تلویزیون در کنار پدر و مادر و فرزند، فرزند چهارم خانواده است. از نظر آگاهی رسانی و راهنمایی چند جانبه مهمترین و نزدیکترین و سریع ترین ابزار کسب و درک اطلاعات به شمار میرود. از نظر اثر گذاری، از چندین عامل تاثیر گذار در روان آدمی مانند: تصویر، صدا، تحرک، انگیزش احساسات، تنوع مطالب و تصاویر، هیجان انگیزی و... برخوردار است.

بنا بر این جایگاهی که تلویزیون در انتقال ارزش ها و پیام ها و تثبیت یا تغییر و تزلزل فرهنگ ها و ارزش پیدا کرده است، بسیار حساس و خطیر است و گستردگی استفاده از این ابزار و داشتن مقبولیت گسترده نزد عموم مردم بر اهمیت موضوع می افزاید. پژوهش های متعدد نیز حساسیت خطیر و جایگاه مهم این رسانه را در تاثیر گذاری اجتماعی و فرهنگ سازی تایید می کند.

تاثیر تلویزیون بر خانواده

گذشته از تاثیر گذاری عمومی و اجتماعی این رسانه خانواده و نسل جوان از اثر پذیری بیشتری نسبت به این رسانه برخوردارند. بنا بر گزارش پژوهشگران، در بسیاری از خانه ها، اتومبیل، تلفن، فریزر و... وجود ندارد ولی یک دستگاه تلویزیون حضور دارد که هم حس بینایی و هم حس شنوایی را به کار می گیرد و تاثیر گذاری آن تا آن جاست که روان شناسان پس از خانواده و مدرسه، آن را یکی از ارکان تربیتی و عامل جهت دهنده به علائق و نگرش های کودکان و نوجوانان دانسته اند.

مطلب دیگر این است که جایگاه تلویزیون در جوامع غربی و تعریف و تبیین آن جایگاه با تعریف موقعیت تلویزیون در کشور اسلامی ایران تفاوت جدی دارد.

تلویزیون جمهوری اسلامی از نظر اهداف و رسالتی که بر عهده دارد با جهت حرکت و مبانی این رسانه در جوامع غربی بسیار متفاوت است. وظیفه تلویزیون به عنوان رسانه جمعی در جامعه اسلامی، ترویج، تثبیت و تعمیق ارزش ها و باور های دینی تبدیل آن ها به هنجار های عمومی ترسیم جامعه آرمانی اسلامی، زمینه سازی برای هر چه نزدیک تر شدن به آن و نیز ارائه ایده ال و مطلوب ها است.

باتوجه به چنین نقشی این پرسش مطرح می شود که تلویزیون به عنوان رسانه ملی و فرد چهارم تا چه اندازه توانسته است ارزش های اسلامی و انسانی حاکم بر روابط فرزندان و والدین را تثبیت کند و به هنجار سازی آداب و رسوم پذیرفته شده در نسل جوان بپردازد. احترام و خدمت به پدر و مادر، پرهیز از نگاه تند، سخن های پر خاش گونه و حتی شیوه نشستن، راه رفتن و... در آموزه های تربیتی اسلام مورد توجه قرار گرفته و این آموزه ها در بستر خانواده های سنتی ایرانی نهادینه شده است. در این عصر وظیفه خطیر مدیران، برنامه سازان و تهیه کنندگان رسانه ملی آن است که در تثبیت و انتقال این ارزش ها به نسل های جدید نقشی مثبت ایفا کنند.

استفاده از تلویزیون در آموزش و پرورش

امروزه تلویزیون و فیلم وقت و توجه بسیاری از مردم را به خود اختصاص داده است.^۱ «آندره^۱ و انبارک^۲» در کتاب (انسان قبل از کتاب) به نقل از عناصری (۱۳۶۸) می نویسد «جوانان نزدیک است که صفحه تلویزیون را بر مطالعه ترجیح دهند. تاثیر روانی و استفاده روز افزون که از نظر علمی و آموزشی و هنری از این وسیله بدست می آید، قابل تحسین است». پیدایش تلویزیون بعد از کتاب های درسی در تعلیم و تربیت حائز اهمیت بسزایی است. اگر چه این رسانه مفید هرگز قادر نخواهد بود که جایگزین معلم شده و حتی نمی تواند به تنهایی مورد استفاده قرار گیرد (احدیان-محمد-۷۴)

کالاها و کلارک (ترجمه ی طهوریان ۱۳۷۰) برنامه های تلویزیون را به سه طبقه تقسیم کرده اند که عبارتند از

:

- ۱-تلویزیون آموزشی: آن دسته از برنامه های آموزشی است که خاص کلاسی مطرح شده اند.
- ۲-تلویزیون فرهنگی: آن دسته از برنامه هایی است که برای آموزش کلاس مطرح نشده اند، ولی هدف تربیتی این برنامه کلی است.
- ۳-تلویزیون تجاری و عمومی: که شامل فیلم های-خدمات عمومی برنامه های شبکه ارتباطی تلویزیونی و ایستگاههای محلی است (کالاها-جوزف، اف-و کلارک، لئو نارداچ-۷۰).
- استفاده از تلویزیون در آموزش حاوی امتیازات و مزایایی شماری است که تنها به ذکر اهم آن می پردازیم:
- ۱-برای مدت کوتاهی توجه را در مقابل تحریکات خارجی جلب می کند.
- ۲-این فرصت را به تماشاگران می دهد تا اطلاعات بیشتری را از متخصصین بدست آورند.
- ۳-برنامه هایی که اجرایشان مشکل است، می توانند روی نوار ضبط شده بعدا مورد بررسی و مشاهده قرار گیرند.
- ۴-می توان برنامه های ضبط شده را بارها نشان داده و به مقدار قابل توجهی در صرف وقت صرفه جویی کرد.
- ۵-یک دور بین تلویزیونی می تواند به محل های آغشته به میکروب نزدیک شده و با به کار بردن عدسی های مخصوص، سوژه های بسیار نزدیک و یا بسیار دور را ضبط کند.
- ۶-با کم و زیاد کردن صدای تلویزیون سخنران می تواند نه تنها از صدای واقعی سوژه استفاده کند، بلکه توضیحات خود را به شاگردان برساند (احدیان-محمد-۱۳۷۴).

نقش آموزشی تلویزیون

آموزش یک فرآیند پیگیر است که تداوم آن تمامی حیات انسان را در بر می گیرد و از این رو برای آموزش نه زمانی معین وجود دارد و نه مکانی مشخص، آموزش و تعلیم جزو زندگی است و از آن جدایی ناپذیر است.

^۱-andreh.

^۲-varneak.

بدین ترتیب وسایل ارتباط جمعی، با انتشار اطلاعات، آگاهیها و دانستنی های نوین، آموزش رسمی را از انحصار مدارس علمی نوین و میراث های فرهنگی-اجتماعی را به دانش آموزان ودانش جویان منتقل می سازند و بدین ترتیب وسایل ارتباط جمعی (رسانه ها) افزون بر نقش تکمیلی آموزش مدارس و دانشگاهها بدون هیچ محدودیت زمانی، مکانی، سنی و جنسی، آموزش انسان ها را در جامعه بر عهده دارند.

در میان رسانه های جمعی رادیو و تلویزیون از لحاظ آموزش غیر رسمی جایگاه ویژه ای دارند. این وسایل به دلیل برد وسیعشان یکی از بهترین وسایل آموزشی و فرهنگی هستند که هم اکنون در اختیار کشور ها و جوامع مختلف قرار دارند. کشور های مختلف بر اساس نیازهای آموزشی خود می توانند افزون بر آموزش مواد درسی، استفاده های ثمر بخش از رادیو و تلویزیون در زمینه آموزش غیر رسمی بعمل آورند.

آموزش غیر رسمی از طریق امواج رادیو و تلویزیون می تواند در تمامی ساعات شبانه روز شیوه های صحیح کشاورزی، دامداری، بهداشت، حمل و نقل و ترافیک را که به نوعی تعلیم و تربیت مردم است در بر می گیرد و در بهبود وضع جامعه موثر (است). کاربرد رادیو و تلویزیون در آموزش غیر رسمی کشورهای مختلف، شدیداً تابع هدف های توسعه و رشد آن کشور هاست و از این رو تفاوت های چشمگیری که در کاربرد محتوای آموزشی رادیو و تلویزیون در جوامع گوناگون یافت می شود، کاملاً منطقی به نظر می آید. در واقع وظیفه تلویزیون کمک به رفع مشکلات کمی آموزش در شرایط کثرت دانش آموزان، کمبود معلم با تجربه، کمبود تسهیلات و کمک در جهت انجام وظایف آموزشی و نظایر آن است.

بسیار زیاد مردمان بر این باورند که تلویزیون وسیله ی تفریحی بی ضرری است؛ اگر چه شاید خود بیننده آگاه نباشد که هنگام تماشای تلویزیون در مسیر یادگیری است. (راسستاین- نات- ۱۳۷۱-ص ۱۱، ۱۲) برخی از متفکران و اندیشمندان معتقداند که «رسانه ها مخاطبان بیشتری را با شاهکار های گذشته و حال آشنا کرده اند و برنامه های سرگرم کننده با سهولت بیشتری در دسترس مردم قرار گرفته است. بدون شک برنامه های سرگرم کننده پاسخ گوی یک نیاز واقعی است، لیکن برخی از این برنامه ها آن قدر مبتذل و کلیشه ای است که به جای برانگیختگی قوه ی ابتکار، آدمی را کودن می سازد (مک براید- شن- ۱۳۶۹-ص ۶۷)

تلویزیون اگر چه در مواردی موجب سطحی شدن، انفعالی و مبتذل بار آمدن انسان می شود، اما در بسیاری اوقات وسیله گسترش دید و ذهن و گشایش مرز های وجود بر جهان هستی، دستیابی مستقیم به آثار و افراد و برقراری ارتباط انسانی به مقیاس جهانی نیز می تواند باشد. مشروط بر آنکه تلویزیون وسیله ای جهت مقابله و مبارزه با جهل و بیسوادی و استثمار و به طور کلی جایگزین ساختن دنیای واقعی به جای جهان نمایشی و رسانه ای و ارائه روش هایی می باشد که باعث مشارکت و دخالت فعال و خلاق افراد در زندگی اجتماعی می شود.

تلویزیون می تواند با نقش آموزشی خود، افق دید ما را وسعت بخشد. تلویزیون می تواند در روند فرهنگ پذیری فرد، تا آخر عمر موثر باشد و تلویزیون می تواند با گشودن پنجره ای از اتاق نشیمن به دنیای خارج، محیط زندگی را به صورتی که جریان دارد، معرفی کند و در نتیجه به ما قدرت انطباق و سازگاری بیشتری می بخشد.

تلویزیون از آنجا که با اکثر حواس آدمی سر و کار دارد، بیشترین تأثیر احساسی، عاطفی واز همه مهمتر اطلاعاتی را بر انسان می گذارد. تلویزیون در مدتی کوتاه، اطلاعات مورد نیاز و خبر رویداد های گوناگون را در دورافتاده

ترین نقاط دنیا بطور دائم و مستقیم در اختیار گیرنده قرار می دهند. تلویزیون در نمایشی کردن و ارزش دادن به وقایع مهارت خاصی دارد» این وسیله می تواند به چهار طریق مختلف فضا را دگرگون سازد :

۱- فاصله میان نمایش و تماشاگر را از بین ببرد .

۲- مرز میان زندگی خصوصی و زندگی اجتماعی را حذف کند.

۳- هر حادثه ای را در ابعاد وسیع در روی صفحه ی خود کوچک و محدود می سازد .

۴- به حوادث و اتفاقات چهره ای حزن انگیز یا لذت بخش دهد (پیتر-ژاک-۱۳۶۷ شماره ۴۶۵)

امروزه انسان در پرتو امواج و تصویر نه تنها در محیط کوچک زندگی خود حاضر است بلکه در عین حال در همه نقاط عالم در فضا و حتی تا حدودی در زمان نیز حضور دارد .

بنابراین وظیفه اساسی رادیو و تلویزیون انتشار جریان رویدادهای اجتماعی است و همین امر به انسان امکان می دهد تا محیط پیرامونی خود را بهتر بشناسد و با عنایت به آن نیازهای فردی و جمعی خود را برطرف بسازد ؛ در برابر دیگران راه ورسم شایسته ای پیش گیرد . جریان فکری جامعه را بشناسد و نسبت به آنها عکس العمل های مناسب از خود نشان دهد تا بتواند از طریق انطباق با محیط ، زندگی سالمی در جامعه داشته باشد . در هر حال انسان جدید نیاز مند مطلع شدن است . دموکراسی نیز بدین معنی است . «آلفرد سووی» می گوید : «افرادی که خوب مطلع شده باشند، هم شهری ها و اتباع کشورند و افرادی که مطلع شوند هویتی نخواهند داشت .»

«ژان گناتو» می گوید که یک تلویزیون از وقتی بد است که همشهريانی بسازد که بتوان بر آنها به آسانی حکومت کرد (انریک سلون -مارتینر ۱۳۵۴ ص ۱۰۱).

با استفاده از رسانه های جمعی نوین و تلفیق آنها با روش های رسانه های جمعی سنتی به ویژه در کشورهای در حال توسعه می توان امید فراوانی به حصول این هدف ها در زمان مناسب داشت.

«مارشال مک لوهان» معتقد است که تلویزیون خود پیام است و رسالت ذاتی دارد و «نیل پستمن» بر این نظر می افزاید که برنامه های تلویزیونی دارای "استعاره" و به دلیل نقش و استعاره ای که برنامه های تلویزیونی دارند، می توانند بطور مستقیم و غیر مستقیم از توانائیهای ذاتی انسان در تجزیه و تحلیل و استقراء و استنتاج و تداعی معانی ذهنی ، استفاده کامل و غیر محسوس نمایند و ذهن و شعور و باور های عمیق دینی و ارزش های اخلاقی و سلیقه و ذائقه و نگرش و داوری را تغییر دهند و تفکر و اراده مخاطبان را به نوعی که برنامه ریزان و سیاست گذاران برنامه های کانال های ماهواره ای در جهت تأمین منابع مادی و تجاری و انحرافی سیاسی خود لازم دانسته و مصلحت می دانند شکل و رشد دهد. تلویزیون دیگر یک وسیله یا گیرنده ساده و معمولی در کنار سایر رسانه ها نیست و حوزه کاربردی بسیار وسیعتر و مؤثرتری از تلویزیون سالهای پیش دارد . خطر تلویزیون در نظامی که این وسیله ارتباط جمعی موجد سرگرمی و تفریح و شادی و سرور بیننده است ، در این است که بخواهد به مقولات اساسی نظیر علم و سیاست و دین و مذهب و تاریخ و فرهنگ و بپردازد.

در ابتدا رواج تلویزیون و استقبال شدید مردم از آن در بسیاری از مباحث و گفتگوها از آن به عنوان رقیب سر سخت سینما و حتی روزنامه ها (مطبوعات) نام می برند در این رقابت هر یک از رسانه ها سعی کردند فعالیت های خود را تعیین و مشخص کنند اما این پدیده های نو، هنوز تغییری اساسی در عادات تماشای تلویزیون بوجود نیاورده است و احتمالاً در اثر گذشت زمان تغییرات در این زمینه بصورت مشخص قابل مشاهده گشت ، به نوعی که در

یک تقسیم بندی کلی می توان ادعا کرد که کارکرد تلویزیون بیشتر سرگرمی و تفریحی و کاربرد روزنامه ها بیشتر جنبه خبری، تفسیری و انتقادی دارد.

یک محقق ایرانی نقش رادیو و تلویزیون را در امر تعلیم و تربیت به گونه زیر خلاصه می کند:

۱- رادیو و تلویزیون می تواند دنیای خارج را به داخل کلاس آورده و علائق دانش آموزان را برای یاد گیری برانگیزد و قدرت تصور آنان را تحریک کند.

۲- رادیو و تلویزیون می تواند برای تسهیل امر یادگیری با توجه به مشخص بودن هر برنامه اطلاعات کلی و جزئی رادرباره آنها به دست دهد.

۳- تلویزیون می تواند زندگی روزانه کودکان را به صورت نمایشی در آورند که در آن کودکان بتوانند در باره رویداد های روزانه اشان به بحث بپردازند.

۴- رادیو و تلویزیون می تواند با تهیه برنامه های آموزشی، مواد درسی خود را با برنامه های مدارس تطبیق دهد و همکاری مدیران و معلمان را جلب کند. ضمناً توضیح دهد که رادیو و تلویزیون یک وسیله کمک آموزشی است و به هیچ وجه قصد خارج کردن معلم را از صحنه ندارد.

۵- رادیو و تلویزیون برخلاف مدرسه که تنها می تواند قشر خاصی از انسان ها را آن هم به تعداد اندک و در زمان و ساعاتی محدود زیر پوشش خود بگیرد، همه انسانها را در تمامی ساعات شبانه روز در اختیار خویش داشته باشد.

۶- رادیو و تلویزیون بر خلاف مدرسه که صرفاً سال های محدودی از حیات فرد را در بر می گیرد، می تواند تمامی عمر افراد را تحت پوشش آموزشی و پرورشی خود قرار دهد.
(نقش تکنولوژی در آموزش و پرورش نوشته نادر اقبالدوست).

اینترنت

(است که تحت الفظی به معنی "بین Inter work تعریف اینترنت: اینترنت مخفف کلمه اینترورک)
الشبكات" می باشد. شبکه در عالم کامپیوتر به دو یا چند کامپیوتر گویند که یکدیگر را به جای بیاورند و با هم مبادله کنند. پس اینترنت یعنی ارتباط بین چند شبکه کامپیوتری و در واقع هم اینطور است؛ چون در میان شبکه های جهانی ارتباطات، گسترده ترین شبکه اینترنت است. این شبکه علاوه بر کامپیوترهای مستقل و شبکه های کوچک محلی، بیشتر شبکه های جهانی را نیز در دل خود جای داده و امکان تبادل اطلاعاتی بین آنها را فراهم نموده است. لذا اینترنت را "شبکه مادر" می خوانند.

ویژگی های اینترنت

در حال حاضر با آمیزش تلویزیون و کامپیوتر های شخصی، تکنولوژی دو سویه ای پدید آمده ۱- دو سویه بودن است که می توان با آن ارتباط برقرار کرد. اظهار نظر کرد و حتی محتوای پیام را تغییر داد.

۲- تحرک: با تکنولوژی های نوین ارتباطی و اطلاعاتی به راحتی می توان در هر زمان و مکان ارتباط برقرار کرد. بنیان فنی آن تکنولوژی دیجیتال و مهمترین آن تلفن همراه "موبایل" است.

قابلیت تبدیل: تحولات تکنولوژیک تبدیل متنی به تصویر، تصویر به متن یا هر دو صورت را امکان پذیر می 3- سازد.

4- قابلیت اتصال: می توان کامپیوتر را به تلویزیون وصل کرد و از طریق کامپیوتر های شخصی با سیستم های سوپر کامپیوتر در کشور های دیگر ارتباط برقرار کرد.

5- حضور و گستردگی: دسترسی به تکنولوژی نوین، انگیزه ای برای استفاده همگان است.

6- جهان گرایی: تکنولوژی های نوین ارتباطی بر خلاف مقررات و خواسته های حکومت ها مرزها را درمی نوردند و بدون تأثیر آنها نفوذ می کنند. مانند اینترنت.

خدمات و کارکردهای اینترنت (مزایای اینترنت)

- 1- ارسال و دریافت پیام ها و نامه ها به طریق پست الکترونیکی، جهت کاهش زمان ارسال و دریافت نامه ها و کاهش هزینه های ارسال نمابر و برنامه ها.
- 2- سرویس دسترسی به اطلاعات سراسر دنیا در تمام زمینه های ممکن علمی، اجتماعی، فرهنگی، خبری، تفریحی، تجاری و سیاحتی و غیره.
- 3- سرویس انتقال پرونده های کامپیوتری شامل برنامه، متن و غیره..
- 4- سرویس دهی و جمع آوری گروههای تخصصی از علاقه مندان سینما گرفته تا متخصصان فیزیک هسته ای، بر روی شبکه جهانی برای چاره جویی، مشاوره و ارتباط اطلاعاتی با هم
- سرویس کنفرانس الکترونیکی (تله کنفرانس) بین دو یا چند نفر با استفاده از تایپ متن، صدا و تصویر 5-
- 6- سرویس دهی به کامپیوتر از راه دور توسط هر عضو اینترنت در هر گوشه جهان.
- 7- سرویس دهی خبری متجاوز از ۱۵۰ مجله و روزنامه الکترونیکی در زمینه های متنوع علمی و آموزشی، اخبار و غیره
- 8- تماس با استادان و مشاوران خارج از کشور جهت تعیین وقت برای سینما یا مشاوره و گفتگوی چد جانبه.
- 9- دسترسی و بازیابی آخرین نرم افزارهای کامپیوتری و برطرف نمودن مشکلات ناشی از کاربرد این نرم افزارها.
- 10- ثبت نام از راه دور و فرستادن یک فرم پرسشنامه و نام نویسی در مراکز دور دست به وسیله کامپیوتر های شخصی.
- 11- دسترسی به بانک های اطلاعاتی در تمام زمینه ها از جمله تجارت -قانون -پزشکی-علوم و استفاده رایگان از یک کتابخانه رایگان.

12- دوره های آموزشی از راه دور از طریق کامپیوتر های شخصی و اداری و در نهایت فعالیت درآموزش و تحقیقات کشور

نمونه ای از مزایای اینترنت

.....باینترنت: در آوریل (۱۹۹۰) یک دختر دانشجوی رشته شیمی دانشگاه پکن، در یکی از بیمارستان های این شهر در حال مرگ بود. با وجود آزمایش های متعدد که انجام شده بود، پزشکان نتوانسته بودند علت مرگ قریب

الوقوع اورا پیدا کنند. دوست دانشجوی این بیمار در اوج ناامیدی پیام استمدادی تهیه کرد و طی آن علائم مرض را برای چند تابلوی اعلانات الکترونیکی پزشکی و فهرست پستی در اینترنت فرستاد.

پزشکانی که در سراسر دنیا مرتباً این تابلو اعلانات را می خواندند، فوراً پاسخ می دادند. در واشنگتن نیز دکتر جان آلایس از پزشکان وزارت خارجه آمریکا، پیغامی را که چنین آمده بود، مشاهده کرد. او که به تازگی در چین خدمت کرده بود، پزشکان معالج این دانشجوی چینی را می شناخت و با استفاده از اینترنت پیام استمداد را به همکارانش در آمریکا فرستاد. طولی نکشید که عده زیادی از پزشکان از طریق شبکه به این بحث پیوستند. به تدریج نظر مشترکی شکل گرفت مبنی بر اینکه زن احتمالاً باید از "تالیم فلزی" مسموم شده باشد. یک آزمایشگاه در پکن نیز این تشخیص را تایید کرد. غلظت تالیم در بدن ۱۰۰ برابر غلظت نرمال بود. و پیام های الکترونیکی بیشتری مبادله شد که طی آنها روش های درمانی پیشنهاد می شد و متناسب با نتیجه اصلاح می گشت. حال بیمار کم کم رو به بهبودی گذاشت و در بیش از یک سال این جمع بین المللی پزشکان همچنان از طریق اینترنت که زندگی اورا نجات داده بود، مراقب حالش بودند.

معایب اینترنت

اهم آن وجود مدیریت و کنترل روی شبکه می باشد. در واقع هیچ کس مالک اینترنت نیست و هیچ سازمان مشخصی آن را کنترل نمی کند. اینترنت مجموعه ای است از ۴/۸ میلیون کامپیوتر مستقل موسوم به «میزبان» که قانون هیچ کشوری بر آن حاکم نیست. هرکسی حتی گنگسترها، قاچاقچیان و همجنس بازان و تروریست ها می توانند بر روی آن پیغام و عکس و صدا رد و بدل کنند و از سوی دیگر این بی قانونی موجب می شود نقل و انتقال پیام ها روی شبکه مطمئن و ایمن نباشد. افراد بد اندیش، بیماران روانی، بزهکاران باسابقه و افراد بی شرم دیگری نیز وجود دارند که از اینترنت مانند ابزاری مدرن به منظور انجام کارهای خلاف خود استفاده می کنند. انفجار ۱۹ آوریل اوکلاهما که به بهای جان بیش از ۱۶۰ نفر انجامید، واحد های پلیس مسؤول جرایم کامپیوتری را در حالت آماده باش قرار داد. زیرا مجرمین بزرگراه های اطلاعاتی را نیز معرفی کرده بود. «ویلیام تافویا» یکی از مسؤولان اف-بی-آی در همین مورد اعلام می کند بزهکاری با استفاده از «بمب گذار» پیشرفته، بسیار توسعه خواهد یافت و زمانی خواهد رسید که ما حتی ندانیم چه در حال روی دادن است که و آن روز است بزهکاران از ما جلو خواهند افتاد. ناسیونالیست های افراطی آمریکایی، سر تراشیده های فاشیست انگلیسی، نئونازیهای آلمان و نژادپرستان آفریقای جنوبی با استفاده از اینترنت به ارتباط با هم می پردازند. همان طور که برخی افراد با جیب های پر از شیرینی در جلوی در مدارس به انتظار می نشینند. در اینترنت نیز می توان افرادی را مشاهده کرد که به اغفال کودکان می پردازند. موارد جنسی نیز یکی از اقلام جنجالی موجود در اینترنت است.

موقعیت ایران و ملل در حال توسعه در شبکه اینترنت

پیشینه فعالیت شبکه های اطلاع رسانی در ایران به سال (۱۳۶۹) بر می گردد که مرکز تحقیقات فیزیک نظری و (را پذیرفت. اطلاعات علمی این شبکه اروپایی به اینترنت وصل IERAN ریاضیات نمایندگی ایران در شبکه ایران) شد و شبکه «ایران نت» را پدید آورد. جامعه ایران اخیراً در معرفی تحولات گسترده و عمیق قرار گرفته و مسائل مهمی را پیش رو دارد. این واقعیت را باید بپذیریم که مهمترین الزام در این شرایط تولید ثروت برای تأمین نیاز های اولیه

جامعه است. این ثروت باید از بخش های کشاورزی، صنعت، خدمت و... بدست آید. برای تأمین نیاز های بخش های اشاره شده باید علوم، تکنولوژی ها و تجربه های پیشرفته را به سوی خود جذب کنند. برای تحقق این امر دو راه اساسی وجود دارد. توانایی تولید داشته باشیم و یا از کشورهای دیگر به دست آوریم. هر دو این راه نیز نیازمند زیر ساخت های پیشرفته علمی، اطلاعاتی و ارتباطی است.

«پروفسور حمید مولانا» رئیس انجمن جهانی تحقیقات ارتباطات جمعی (۱۹۹۴-۱۹۹۸) و استاد علوم ارتباطات بین المللی و رئیس وقت مطالعات عالی ارتباطات بین المللی در دانشگاه «آمریکن - واشنگتن - دی سی» با تأکید بر نقش و اهمیت روز افزون بزرگراه های اطلاعاتی و ارتباطی در جهان، توصیه می کند که کشورهای در حال توسعه که فرهنگ، زمانی که ممالک اسلامی اطلاعات مربوط به تاریخ، سنت، پیشرفت، و جامعه شناسی، سیاسی و اقتصادی خود را بطور مستقل تهیه نکرده اند، برای همیشه به بانک های اطلاعاتی غرب تکیه خواهند کرد. وی تأکید دارد که اگر هدف هایمان را مشخص کرده باشیم و از شبکه های ارتباطی موجود آگاهی کامل داشته باشیم، استفاده از بزرگراه های اطلاعاتی برای ما حتی در شرایط بسیار زیاد است.

نقش اینترنت در تعلیم و تربیت^۱

یادگیری الکترونیکی زائیده چرخه تحولات سریع و رو به گسترش فناوری های نو، به مفهوم واقعی آن است. تاکنون تعاریف متفاوتی از یادگیری الکترونیکی ارائه شده است.

ما تعریف «کراس» را که خیلی ها او را مخترع واژه یادگیری الکترونیکی می دانند، انتخاب کرده ایم. کراس یادگیری الکترونیکی را دارای شش نشانه به شرح زیر می داند:

یادگیری الکترونیکی به وسیله اینترنت صورت می گیرد. با جدیدترین اطلاعات همراه است و مجموعه ای از روش های آموزشی را در بر می گیرد (آموزش های مجازی، همکاری دیجیتالی، شبیه سازی و...) فراگیر محور است و به ویژگی فردی او توجه دارد. اینترنت محدود نیست، کثرت گراست (شامل همه می شود). نهایتاً قابلیت انجام دادن فرآیند های اداری و مدیریتی از قبیل: ثبت نام، پرداخت شهریه، نظارت بر روند اجرای فعالیت های یاد گیرنده، تدریس و اجرای ارزشیابی از راه دور را فراهم می کند.

به طور کلی، یادگیری الکترونیکی به آن نوع یادگیری گفته می شود که در محیط شبکه به وقوع می پیوندد و در آن مجموعه ای از فناوری چند رسانه ای، فرا رسانه ای و ارتباطات از راه دور به خدمت گرفته می شود و نوعی یادگیری است که در محیط اینترنت صورت می گیرد و بابت بهره گیری از فناوری شبکه تسهیل می شود. این نوع یادگیری که به استفاده از تکنولوژی آموزشی اشاره دارد، تأکید می کند که در فضای مسقف کلاس درس، معلمان از رسانه های سنگین آموزشی، اعم از یارانه های عمومی، شخصی، سی دی ها، دیسک ها، سایت های اینترنت، ایمیل و حتی نانو فناوری در فرآیند یاد دهی فناوری استفاده کنند تا یاد گیری را تسهیل کرده و موجبات ارتقاء سطح علمی در فراگیران را فراهم آورند. این روش یاد گیری برای شاگردان از آن جهت کارآمد و اثر بخش است که بازدهی تحصیلی و فعالیت آموزشی آنان و عملکرد و تدریس و رفتار کلاسی معلمان را بهبود می بخشد.

^۱ - مراجعه به شکل ۴-۱ صفحه ۱۵۵.

چراکه براساس تحقیقات انجام شده، این حاصل گردید: «که ۷۵ درصد یادگیری از طریق وسایل دیداری و تصویری و به وسیله حس بینایی انجام خواهد شد. در صورتی که تنها ۱۳ درصد یادگیری از طریق حس شنوایی وسایل صوتی انجام می گیرد و دیگر حواس به ترتیب بساوازی ۶ درصد، بویایی و چشایی هرکدام ۳ درصد در حافظه و یاد گیری تأثیر دارند.» و فرآیند یادگیری کامل را متأثر می کند و اثر بخش می نماید. به همین دلیل است که در طراحی مدارس بهتر فردا، فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش حیاتی خود را ایفا می کند، چرا که در فرآیند ارتباط دهی فن آوری نوین آموزش و پرورش، قدرت بهره گیری فراده و فراگیر افزایش می یابد؛ مثلاً با کاربرد فن آوری و ویدئو ماهواره ای در ژاپن، دانش آموزان یک کلاس با معلم و دانش آموزان هم پایه شان در نقطه دیگری از همان کشور، طلب همیاری می کنند، حتی برای تهیه گزارش در درس علوم اجتماعی از طریق پست الکترونیکی با دانش آموزان هم سن و سال خود در کشورهای اروپایی ارتباط برقرار می کنند؛ یا برای همسالان خود در کانادا، مالزی و سریلانکا نامه می نویسند و در باره مسائل جهانی با هم گفتگو می کنند. با این سبک در رویکرد جدید کلاسداری، کاربرد فن آوری نوین در کلاس درس، خواه از طریق یادگیری گروهی، یا به وسیله ویدئو کنفرانس و یا استفاده از آموزش قرار می دهد. این همان راهی است که به قول «جان دسی»، ما در آن می توانیم بر روی آنچه که در گذشته گلوگاه بزرگی برای جداسازی دانش آموزان از فرصت ها بوده است، پلی بزنیم. آموزش با این شیوه این امکان را برای معلمان و شاگردانی که از لحاظ زمان و مکان و یا هردو از یکدیگر جدا هستند، می دهد تا از طریق نرم افزار مدیریت دروس، منابع چند رسانه ای و مانند آن با هم ارتباط برقرار کنند و محتوای درس را دریافت نمایند و با همدیگر تبادل اطلاعات و انتقال معلومات کنند.

راهکار های استفاده از یادگیری الکترونیکی

برای این که بتوان به فراگیران کمک کرد تا به سطوح عالی حیطه شناختی «بلوم» برسند، یعنی از مرحله دانش و فهم و کاربرد به مرحله تحلیل و ترکیب و ارزشیابی صعود کنند و جنبه نقادی به خود بگیرند و به جای اخذ مطالب و نگهداری آن، مطلب سازی نمایند و دانش دید بسازند، لازم است علاوه بر آشنایی با دیگر شیوه های نوین تدریس، زمینه استفاده از رسانه های سنگین آموزشی و شبکه های نرم افزاری درون کلاسی و برون کلاسی، اقدامات زیر صورت گیرد:

- ۱- برگزاری کلاس های آموزش ضمن خدمت برای معلمان، گردهمایی علمی - آموزشی، همایش های تخصصی، برگزاری جشنواره های الگوی تدریس برتر و جلسات ادواری تخصصی حوزه ای و رشته ای، تا آنان با روش های فناوری اطلاعات و ارتباطات (فاوا) و آموزش و پرورش تطبیقی کشورهای پیشرفته، آشنا شوند و ترس آنها برای استفاده از رایانه در کلاس درس کاهش یابد و پاسخگوی ضرورت های قرن بیست و یکم در عرصه آموزش و پرورش شوند.
- ۲- تشکیل کلاس های زبان انگلیسی و رایانه برای معلمان تا بتوانند با رایانه کار کنند و از متون علمی - تربیتی مؤلفان خارجی بهره مند شوند و از آخرین دستاوردهای آموزشی و پرورشی و پژوهشی مطلع گردند.
- ۳- تشکیل کلاس های زبان انگلیسی و رایانه برای دانش آموزان از دوره ابتدایی با استفاده از بازی های رایانه ای.
- ۴- تقویت فن آوری نوین آموزشی در مدارس و اعطای کارت های رایگان اینترنت و ایمیل به معلمان و شاگردان تا هم نوشته های خود را روی وب سایت بنویسند و هم مدارس سنتی به مدارس هوشمند تبدیل گردد.

۵- جایگزین کردن سی دی های آموزشی به جای کتاب های درسی و دیکشنری در اعتیاد به اینترنت در بسیاری از مواقع از اعتیاد به مواد مخدر خطرناکتر است.

بیش از ۵۰ درصد از تخته های بیمارستانهای کانادا و امریکا مختص به بیماران روانی است و بیشتر بیماران روانی، افراد افسرده و معتادان به اینترنت هستند.

اینترنت می تواند در تربیت جوانان نقش داشته باشد؛ البته اگر جوان، معتاد به فساد اخلاقی آن نشود و از پایگاه های اطلاعات علمی آن استفاده نماید. به عنوان مثال، امسال در کشور ما تعداد پسران حدوداً ۱۰ درصد کمتر از دختران شرکت کننده در کنکور بوده است؛ در حالی که در مقطع دبیرستان تعداد پسران تا پانزده درصد از دختران بیشتر بوده است و این امر به علت ایجاد بی اشتباهی تحصیلی در آنهاست. یکی از عوامل مهم بی اشتباهی تحصیلی، عامل روانی و گرفتاری های کاذب است که جوان برای خود فراهم می کند.

برای مصونیت فرهنگی، به مصونیت عاطفی نیاز داریم؛ در حالی که امروزه امکان آسیب پذیری به اوج خود رسیده است. هر کسی که افسرده تر و کم روتر است، میزان اشتغال و گرفتاری او با این دستگاه صوتی و تصویری بیشتر است.

صرع تصویری است که از همین امواج الکتروسیسته حاصل می شود، به عنوان مثال، بچه هایی که به «سگا» و «میکرو» مشغول می شوند، پس از یکی دو ساعت، دچار کوفتگی سلولهای عصبی می شوند و امواج مغزی آنها با امواج الکتروسیع درگیر و بی حوصله می شوند و تمرکز درس خواندن را از دست داده، دچار بی خوابی می گردند. یکی از معضلات اخلاقی آن این است که وی بستر ارزشهایی مانند نماز، حجاب، صداقت، درستی، ایثار، صبوری و احسان را از دست می دهد و این ارزشها برای وی بحث ثانویه می شود. حال باید به توضیح این پرسشها بپردازیم که رسانه ها چگونه می توانند اثر بگذارند و نقش تربیتی مثبت و منفی داشته باشند؟ چگونه رفتارهای اجتماعی خاصی را ایجاد می کنند؟ و چگونه هویت و باورهای دینی یا ملی را ضعیف و یا قوی می کنند؟ کار اصلی برنامه های ماهواره ای ایجاد ضعف در باورهای دینی و ملی است. و هنگامی که باورهای دینی و ملی یک جوان ضعیف شد، به حال او فرق نمی کند که به کجا پناهنده شود و گرایش به اعتیاد و فساد و دزدی هیچ یک، از نظر ارزشی برای او معنایی ندارد.

رسانه ها می توانند سیاست خارجی را جابه جا کنند و آموزش و پرورش را متحول نمایند و زمانی تربیت اخلاقی و اجتماعی ملموس تر و محسوس تر است که در رفتارها متبلور شود؛ بنابراین، تربیت به معنای دقیق کلمه (تربیت اخلاقی، اجتماعی و فردی)، زمانی است که در رفتارهای انسان متبلور شود؛ مثلاً تربیت مذهبی زمانی معنا دارد که ما رفتار مذهبی داشته باشیم.

نقش اینترنت در دنیای نوجوانان

اینترنت بعنوان فضایی جدید جهت بسط فعالیت های تجاری در امور نقل و انتقالات مالی، بازاریابی و همچنین ابزار پیگیری برای مصرف کنندگان، مورد توجه واقع شد. اما هنوز هیچ کس تصور نمی کرد که روزی جنبه اجتماعی آن به صورت کاربرد اصلی اینترنت در آید. قوه محرکه این امر، نیاز اجتماعی به یافتن اجتماعات آنلاین است. اما طنز جالب این است که براساس فرض های اولیه درباره اثرات اجتماعی اینترنت، این ابزار باعث محدود کردن بیشتر افراد

به روابط غیر شخصی و رو در رو می شود. اگر این فرض را می پذیرفتیم می بایستی به اینترنت به چشم نابود کننده اجتماعات می نگریستیم.

اما، ثابت شده که این فرض درباره اکثریت وسیعی از کاربران اینترنتی در ایالات متحده ناصحیح است. به عنوان مثال جوانان به هنگام جستجو در شبکه، صحبت با تلفن و برقراری روابط اجتماعی با دوستان و خانواده خود از تکنولوژی های ارتباطی به طور شخصی و به موازات هم استفاده می کنند، حال آنکه رادیو و موسیقی دیجیتال در این میان در حاشیه قرار می گیرند.

این تکنولوژی ها جایگزین هم نمی شوند، بلکه تنها انواع متفاوتی از قابلیت ها و تجارب در زمینه ارتباطات و روابط بشری را ارائه می کند. بنابراین ما در اینجا درگیر بحثی تاریخی درباره طبیعت اجتماع در عصر مدرن امروزی هستیم، بحثی که با طلوع انقلاب صنعتی در یک قرن و نیم پیش آغاز گردید.

به نظر می رسد که اینترنت در حال تغییراتی اساسی باشد. به تعبیری ما تنها در حال تغییر کانال های ارتباطی خود نیستیم، بلکه ذات و طبیعت روابط اجتماعی و جوامع مربوط به آن نیز با وضع قوانین جدید در حال تغییر هستند تا بتوانند راهنمای ایجاد روابط اینترنتی و منافع مشترک طولانی مدت باشند.

این گونه جوامع جدید هیچ وقت جایگزین اجتماعات واقعی (اجتماعاتی که به شکل واقعی در جامعه یافت می شوند) نخواهند شد، بلکه به عنوان تسهیل کننده تجارب اجتماعی عمل خواهند کرد.

به گونه ای همزمان، این اجتماعی جدید در حال جهانی تر و محلی تر شدن هر چه بیشتر هستند. هنگامی که تسهیلات ارتباطی در سطح جهانی به ما این امکان را می دهند تا به گونه های جدید از اجتماعات از راه دور با منافع یکسان بپونیم، آنگاه قادر خواهیم بود تا در دنیای واقعی نیز روابط اجماعی بهتری را با همسایگان، بازارها و دولت های محلی برقرار سازیم.

طی سالهای متمادی در خصوص نقش های اینترنت و تاثیرات آن در جوامع مختلف، تحقیقات و بحث های زیادی انجام شده است. این بحث ها و تحقیقات تا حدودی پاسخ گوی برخی از سوال های ما در زمینه نقش و تاثیر استفاده از اینترنت در جامعه شخصیت و رفتار انسان ها بوده است.

تعداد کثیری از این مطالعات و تحقیقات توسط اندیشمندان جامعه شناس، روانشناسان، مردم نگاران و کارشناسان سیستم های کامپیوتری انجام شده است.

نتایج حاصله از این تحقیقات، اندیشمندان را به ادامه مطالعات و تحقیقات، استوارتر و مشتاق تر ساخته است. نمونه هایی از این تحقیقات را به اختصار در اینجا می آوریم.

- تحقیقات کرات و همکاران که در سال ۱۹۹۸ به مدت دو سال بر روی خانواده ها انجام شد، نمونه خوبی از تلاش های این اندیشمندان است.

تحقیقات آنها تحت عنوان تأثیر استفاده از اینترنت در روابط خانوادگی بود. در این تحقیقات آنها به خانواده هایی که به طور تصادفی انتخاب شده بودند، کامپیوتر و آموزش استفاده از آن را ارائه کردند.

بعد از طی دو سال با افزایش استفاده از اینترنت در خانواده ها، محققان با کاهش روابط خانوادگی و نیز کاهش اجتماعی این جمع مواجه شدند.

به علاوه شرکت کنندگان در این تحقیق به انزوار و افسردگی روز افزون دچار شده بودند. این افزایش انزوا و کاهش حضور اجتماعی به خصوص در نوجوانان به وضوح دیده می‌شد.

در سال ۱۹۹۸ هم تحقیقی در زمینه اعتیاد به اینترنت انجام شد که نتایج حاصله نشان دهند ه میزانی از یک طیف خفیف تا متوسط اعتیاد به اینترنت را اثبات می‌کرد.

تحقیقات دیگری که در زمینه تأثیرات احتمالی استفاده از اینترنت بر روی نوجوانان انجام شده است، تحقیقاتی، تیفانی ام فیلد Christopher Sanders بود که در تابستان سال ۲۰۰۰ توسط محققانی چون کریستوفر ساندرز، با عنوان نقش اینترنت Michele Kaplan، میشله کیپلان Miquel Diego، میکل دیگو Tiffany M Field در افسردگی نوجوانان انجام شد.

در این تحقیقات انتظار می‌رفت که میزان استفاده فزاینده از اینترنت با میزان برقراری ارتباط نامطلوب و درجات افسردگی مرتبط باشد.

بدین منظور در این پژوهش از طرح سنجش افسردگی مقیاسی "آئورن بک" که به پدر "شناخت درمانی" مشهور است، بر روی ۸۹ دانش آموز سال آخر دبیرستان، استفاده شده است.

اساس طرح "شناخت درمانی" یک سری واکنش های کلیدی افراد به طبقات خاصی از موقعیت های افسرده کننده و بر انگیزنده اضطراب است.

مواردی که در این تحقیقات در نظر گرفته شده بود، عبارتند از:

- ارتباط با والدین و همسالان
 - میزان استفاده از اینترنت
 - افزایش استفاده از اینترنت و افسردگی
- در این تحقیقات دانش آموزانی را که از اینترنت استفاده می‌کردند، به دو گروه کم مصرف و پر مصرف تقسیم کرده و مورد مقایسه قرار دادند.
- این گروه ها از نظر برخی عوامل مانند: جنس، نژاد و جایگاه اقتصادی - اجتماعی با یکدیگر تفاوتی نداشتند. هر کدام از گروه ها را با استفاده از آزمون های مستقل از نظر سطوح ارتباطی و افسردگی مقایسه کردند.
- نتایج تحقیقات نشان داد، دانش آموزانی که استفاده کمتری از اینترنت داشتند، در مقایسه با دانش آموزان گروه دوم یعنی پر مصرف ها، به طور چشمگیری رابطه ای بهتر با خانواده و دوستانشان دارند. ولی هیچ تفاوت قابل ملاحظه ای بین این دو گروه استفاده کننده اینترنتی از نظر میزان افسردگی اصلا وجود نداشت.
- با توجه به این نتایج می‌توان گفت که استفاده کمتر از اینترنت باعث می‌شود که نوجوانان با خانواده و دوستانشان ارتباط بیشتری داشته باشند، اما دقیقا نمی‌توان به سوال هایی که در این راستا وجود دارند، پاسخ داد.

سوال هایی مانند:

- آیا گرایش نوجوانان به فعالیت های اینترنتی باعث شده است ارتباطات اجتماعی آنها کاهش یابد؟
- آیا میزان استفاده از اینترنت با افسردگی آنها ارتباطی دارد؟
- یا اینکه این دانش آموزان ذاتا افرادی افسرده و انزوا طلب هستند؟

در واقع، تحقیقات این اندیشمندان جهت گیری خاصی را در خصوص اینکه اینترنت ارتباطی با انزوا طلبی این نوجوانان داشته باشد، نشان نمی دهد. یعنی میزان استفاده از اینترنت با افسردگی هیچ ارتباطی ندارد. تحقیقات اندیشمندان بر روی عوامل روانی و اجتماعی در میزان استفاده از اینترنت توسط خانواده ها بخصوص نوجوانان همچنان ادامه دارد. زیرا نتایج و یافته های تحقیقات پیشین، اهمیت تحقیق در این زمینه را (استفاده از اینترنت توسط نوجوانان و خانواده ها) روشن می سازد. به ویژه این که استفاده از اینترنت در بین نوجوانان و دانش آموزان رو به افزایش است.

آمارهای موجود نشان می دهد که در سال های ۱۹۹۶ تقریباً ۱۲٪ از نوجوانان رده سنی ۱۳ تا ۱۷ ساله به اینترنت دسترسی داشته و از خدمات آن استفاده می کردند. در حالی که این رقم در سال ۲۰۰۲ به بیش از ۵۰٪ افزایش یافته و همچنان به سیر صعودی خود به سرعت ادامه می دهد. در نتیجه برای جلوگیری از اثرات سوء این پدیده قرن که با چنین سرعت نا باورانه ای به پیش می تازد، باید راه کارهایی اساسی یافت. یافتن این راه کارها به عهده مطالعات و تحقیقات اندیشمندان جامعه است.

نقش تلفن همراه در تعلیم و تربیت

این روزها با نگاهی ساده به گوشه و کنار شهرهای مختلف می توانیم پیشرفت های بشری را به خوبی درک کنیم. از قدیم گفته اند «احتیاج، مادر اختراع است». هر زمان که انسان نیازی را در خود احساس کرده و به دنبال رفع آن رفته، مشکلی از مشکلات و نیازهای بشری برطرف شده است. شاید اگر این احساس نیاز به طور غریزی در انسان ها وجود نداشت، هیچ اکتشافی صورت نمی گرفت. ما زان تلفن همراه استفاده های گوناگون می کنیم. این استفاده های گوناگون می تواند به صورت مثبت و در جهت پیشرفت یا به صورت منفی و در جهت زوال و از هم گسیختگی باشد که بازهم خود ما به طور مستقیم در آن دخالت داریم. با گسترش علوم مختلف و دستیابی بشر به جایگاههای بالای علمی، استفاده های گوناگون از علوم چه به صورت مثبت و چه منفی، بحث های ویژه ای را به وجود آورده. که یکی از این بحثها ی ویژه، استفاده از ابزار آلات ساخته دست بشر در هر گروه سنی است. یک کودک، قبل از دوران بلوغ هیچ آمادگی ذهنی برای دریافت اطلاعات پیچیده در موارد مختلف و از سایت های مختلف اینترنتی ندارد. ذهن این کودک محدود به این عوامل ساده ای است که در اطرافش می گذرد و برای دریافت اطلاعات ساده آمادگی دارد. حال ما می آییم و به بهانه پیشرفت علم، اطلاعات پیشرفته اینترنتی را به ذهن کودک تلقین می کنیم. به نظر شما آیا جز بیزاری کودک از علم و پیشرفت های بشری، چیز دیگری را برای او به ارمغان می آوریم؟ مطلب فوق نمونه ای از استفاده ما از علم است؛ البته نمونه ای منفی. آنچه که این آرزوها دردست هرکسی حتی کودک پنج، شش ساله وجود دارد، نمونه ای از پیشرفت های علم به نام تلفن همراه یا همان موبایل است.

تلفن همراه در مدارس ایران

در سال گذشته یک متخصص علوم رفتاری و آسیب شناسی اجتماعی، از افزایش صددرد صدی استفاده از تلفن همراه در میان دانش آموزان نسبت به سال های گذشته خبرداد و گفت: براساس تحقیقات انجام شده، ۴۵ درصد از نوجوانان به ویژه در شهرهای بزرگ از تلفن همراه استفاده می کنند که این امر می تواند تهدید جدی برای بروز ناهنجاری های رفتاری در آنان باشد. دکتر مجید ابهری در گفتگو با خبرنگار مهرافزود: با شروع فصل مدارس، یکی از

دغدغه های والدین، رفت و آمد دانش آموزان است و اصلی ترین ابزار این کنترل فعلا تلفن های همراه تشخیص داده شده تا آنجا که این وسیله تبدیل به یک اسباب بازی شده و در کیف و جیب اغلب نوجوانان پیدا می شود. وی تصریح کرد: تلفن همراه وسیله مناسبی برای کنترل کودکان نیست و تنها ابزاری است که آنها آن را به رخ دوستان خود می کشد؛ از بازیهای آن استفاده می کنند یا آهنگ، ترانه و پیام های مختلف را با آن مبادله می کنند. این متخصص علوم رفتاری و آسیب شناسی اجتماعی تأکید کرد: نوجوانانی که توانایی تهیه تلفن همراه را ندارند، به نوعی دچار مشکل روحی شده و موجبات آزار والدین خود را فراهم می کنند. وی ادامه داد: علاوه بر زیان های امواج تولید شده از تلفن همراه روی مغز نوجوانان و جوانان، موبایل وسیله ای برای رقابت شده و موجبات بروز ناهنجاریهای رفتاری را فراهم می کند. ابهری گفت: براساس تحقیقات انجام شده سی در صد نوجوانان از تلفن همراه به عنوان اسباب بازی و هفتاد در صد دیگر نیز از آن برای مکالمه با دوستان و سرگرمی استفاده می کنند و هنگام کنترل، پاسخگوی آن نیستند. بنابراین بهتر است والدین از ابزار دیگری برای کنترل فرزندان خود استفاده کنند. استاد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران اظهار داشت: باید فرهنگ استفاده از این وسیله به فرزندان آموزش داده شود تا در صورت ضرورت از آن استفاده شود. در مجموع بهتر است خانواده ها از ضرورت استفاده از این وسیله بگذرند و اجازه ندهند کودکان بارو حیه تشریفاتی بزرگ شوند. وی با اشاره به این که ۷۵ درصد از تلفن های همراه در دست افرادی است که ضرورت شغلی ندارند، گفت: همچنین هزینه های ناشی از تلفن همراه نیز رقم قابل توجهی است که به طور حتم در اقتصاد خانواده ها نقش بسزایی خواهد داشت.

تناقض گویی مسؤولان

امادر این مورد نظر مسؤولان متفاوت است. در حالیکه چندی پیش معاون نظری و مهارتی سازمان آموزش و پرورش شهر تهران، داشتن تلفن همراه در مدارس را بلامانع ذکر کرد، معاون دبیر کل شورای عالی وزارت خانه داشتن هرگونه وسیله غیر آموزشی را ممنوع دانست. معاون دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش در گفتگو با خبرنگاران تأکید کرد: داشتن هر نوع وسیله غیر مرتبط با بحث آموزش به ویژه تلفن همراه در مدرسه توسط دانش آموزان ممنوع است.

را (که نه MP4 و MP3) وی افزود: افراد در تمام مقاطع تحصیلی نباید گوشی موبایل یا سایر تکنولوژی ها مانند تنها ربطی به چارچوب های درسی و آموزشی ندارد بلکه باعث اختلال در حافظه و کاهش میزان توجه به مباحث درسی می شود، در فضای آموزشی با خود داشته باشند. معاون دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش ابراز داشت: آموزش هایی که در کتاب های درسی جهت نهادینه کردن فرهنگ صحیح استفاده از تکنولوژی های به روز، برای دانش آموزان ارائه شده تا محصلان بتوانند با مطالعه این مباحث، آگاهی لازم را در این خصوص کسب کنند. ایشان تصریح کرد: پس از ارائه آموزش های لازم و نهادینه کردن فرهنگ صحیح به کارگیری این تکنولوژی، می توان به دانش آموزان اجازه داد تا تلفن همراه خود را به مدرسه بیاورند. معاون دبیر کل شورای عالی آموزش و پرورش خاطر نشان کرد: تا آن زمان دانش آموزان نباید این وسیله را با خود به مدرسه بیاورند، در غیر این صورت حتی در مواردی که گوشی آن ها خاموش باشد، با این افراد برخورد می شود.

این در حالی است که معاون نظری و مهارتی سازمان آموزش و پرورش شهر تهران چندی پیش گفته بود: دانش آموزان می توانند تلفن همراه خود را به مدرسه بیاورند اما نباید از آن استفاده کنند.

اما چیزی که در نظر تمامی مسئولان مشترک است، جایگاه تلفن همراه است که برای بسیاری از دانش آموزان کاربرد اصلی خود را از دست داده و به عنوان ابزاری برای بازی، خود نمایی و ترویج مطالب غیر اخلاقی به کار می رود. حال با توجه به این تناقض گویی مسئولان و با توجه به اتفاق نظر اکثر آنان، این راه به کجا ختم می شود؟ خدا عالم است و بس.

فرهنگ سازی استفاده دانش آموزان از تلفن همراه وظیفه آموزش و پرورش است. و در صورت فراگیری آموزش های مناسب دیگر در این رابطه نگرانی وجود ندارد.

جواد آرین منش، عضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی در گفت گو با خبر نگار سیتنا با اشاره به لزوم فرهنگ سازی مناسب در زمینه پدیده های نوین وارداتی به کشور، از جمله تلفن همراه، اظهار داشت: استفاده از تلفن همراه در جامعه به خصوص توسط دانش آموزان در مدارس از مواردی است که در صورت عدم تطابق آن با آموزش و فرهنگ ما، آثار سوء این وسیله ارتباطی بر نتایج مثبت آن غلبه خواهد کرد. وی رواج فرهنگ مناسب و آموزش در این خصوص را وظیفه وزارت آموزش و پرورش دانست و افزود: نیازی نیست کمیسیون فرهنگی و مجلس شورای اسلامی در رابطه با چگونگی انجام اقدامات لازم برای استفاده صحیح دانش آموزان از تلفن همراه وارد عمل شوند.

آرین منش خاطر نشان کرد: آثار اقتصادی، تفریحی و حتی سیاسی از جمله کار کرد های تلفن همراه است، در عین حال استفاده از این وسیله در بسیاری از مواقع باعث کاهش هزینه و حمل و نقل و سرعت بخشیدن به معاملات می شود. عضو کمیسیون فرهنگی مجلس تاکید کرد: در صورت فرهنگ سازی مناسب هیچ گونه نگرانی در زمینه استفاده دانش آموزان از تلفن همراه وجود ندارد. در سالهای اخیر تلفن همراه به عنوان یکی از پدیده های ارتباطی در دنیای امروز در بین تمامی اقشار و گروههای مختلف سنی جامعه گسترش پیدا کرده و حتی بسیاری از دانش آموزان در دوره ی ابتدایی نیز به تلفن همراه دسترسی دارند. به گفته ی بسیاری از استادان ارتباطات، نمی توان استفاده از تلفن همراه را در بین کودکان و نوجوانان ممنوع کرد؛ ولی می توان راه حل هایی برای استفاده درست از آن ارائه داد که نیاز به عزم ملی از سوی مسئولان فرهنگی دارد.

عدم توجه به استفاده بهینه و صحیح از تلفن همراه موجب بروز مشکلات و آسیب های جدی اجتماعی و فرهنگی میان این گروه سنی کودکان و نوجوانان شده که قطعاً می تواند تبعات منفی را در آینده برای جامعه به همراه داشته باشد. طی سه تا چهار سال گذشته با فراهم آمدن امکانات زیر ساختی مخابرات در کشور و گسترش همراه اول و اینترنت و ارزان شدن گوشیهای همراه، که مجهز به امکاناتی همچون بلوتوث، دوربین عکسبرداری و فیلم برداری با کیفیت بالا هستند. گروه سنی مشترکین تلفن همراه به حد اقل رسیده است و کودکان و نوجوانان زیادی نیز این فناوری نوین را در اختیار دارند.

هم اکنون بسیاری از خانواده ها بدون توجه به تبعات منفی را در آینده برای جامعه به همراه داشته باشد. هم اکنون بسیاری از خانواده ها بدون توجه به تبعات منفی این تکنولوژی برای فرزندان خود تلفن همراه تهیه می کنند و حتی بسیاری از آنها در مقابل درخواست فرزندان خود در خرید مدرن تر تسلیم می شوند. پخش فیلم ها و عکس های مختلف از مدارس دخترانه و پسرانه و توزیع آن در جامعه با توجه به بافت فرهنگی کشورمان نیز یکی از معضلات

عدم استفاده درست از تلفن همراه شده است که نشان از بی برنامه گی دستگاه های مربوط در این زمینه است و گویا پایانی بر این ماجرا وجود ندارد. چرا که هر روز تصاویر و فیلم های جدیدی از دانش آموزان مدارس منتشر و موجب مختل شدن جریان زندگی آن ها و خانواده هایشان می شود.

دکتر علی گرانمایه پور استاد ارتباطات یکی از دانشگاههای کشور در این باره می گوید: استفاده از تلفن همراه در سنین پایین علاوه بر تبعات جسمی و روحی، تبعات رفتاری مثبت و منفی را به دنبال دارد. این استاد رشته ارتباطات افزود: در دهه ۶۰ و ۷۰ با ورود تکنولوژی، تلویزیون، ویدئو و بعد ها ماهواره بسیاری از مسئولان نظام آموزشی معتقد بودند که این پدیده ها باعث افت تحصیلی دانش آموزان می شود که امروز نیز این واکنش ها نسبت به تلفن همراه وجود دارد.

این استاد ارتباطات معتقد است که با حذف یکسری از امکانات گوشی های تلفن همراه و آموزش استفاده بهینه از آن به دانش آموزان، می توان این تکنولوژی را کنترل کرد. دکتر گرانمایه پور ایجاد حساسیت در خانواده ها را از دیگر راههای کنترل تلفن همراه دانش آموزان می داند و می گوید: علاوه بر آموزش و پرورش، نهاد های فرهنگی دیگر نیز باید در مورد استفاده از گوشی همراه برای کودکان و نوجوانان برنامه ریزی کنند.

اگر چه مسئولان وزارت آموزش و پرورش طی سال های گذشته بار ها نسبت به این مسئله از خود واکنش نشان داده اند و حتی یکبار معاونت توسعه و برنامه ریزی این وزارت خانه با ارسال بخشنامه ای در ۱۷ آبان ماه سال ۸۵ خواهان استفاده بهینه و صحیح از تلفن همراه در مدارس شده بود، اما این بخشنامه هیچگونه پشتوانه اجرایی نداشت و شواهد عینی نشان می دهد که مدیران مدارس در اجرای آن اصلا موفق نبوده اند.

در حالی که این تکنولوژی به سرعت در حال گسترش در جامعه است، آموزش و پرورش هیچ برنامه ای برای این پدیده ندارد و تنها ممنوع کردن همراه داشتن تلفن همراه را آخرین راه حل مواجه با این پدیده می داند. دکتر گرانمایه پور با بیان اینکه تلفن همراه در کنار مزایای مثبت خود، آثار سویی هم برای دانش آموزان دارد. وی می گوید: مسئولان آموزش و پرورش نباید سعی کنند که استفاده از تلفن همراه در مدرسه را ممنوع کنند. چرا که دانش آموزان می توانند به راحتی آن را بدون اینکه معلمانشان متوجه شوند، حمل کنند. بلکه باید استفاده بهینه از تلفن همراه را به آن ها بیاموزند. به گفته معاون دبیرکل شورای عالی وزارت آموزش و پرورش بسیاری از مدیران و معلمان مدارس نسبت به جلوگیری از به دنبال داشتن تلفن همراه توسط دانش آموزان درمانده اند و باید چاره ای برای این موضوع اندیشید. زنگ خوردن های متعدد تلفن همراه در کلاس درس و به هم زدن نظم کلاس، تقلب کردن، فیلمبرداری و عکسبرداری از شیطننت همکلاسی ها هنگام برگزاری زنگ تفریح و انتقال آن از طریق بلوتوث به دیگران و یا قرار دادن در وب از جمله مشکلاتی است که به گفته معلمان به وسیله تلفن همراه ایجاد شده است. به گفته محمد بطایی، شورای عالی وزارت آموزش و پرورش هیچ مصوبه ای در باره تلفن همراه دانش آموزان تاکنون نداشته است. ولی این شورا قصد دارد در بند های اجرایی قانون مدارس این مشکل را مرتفع کند.

براساس بند اجرایی قانون مدارس که در سال ۷۸ تصویب شد همراه داشتن هر گونه وسیله که به آموزش ربطی نداشته باشد، برای دانش آموزان ممنوع است. بطایی در این باره می گوید: البته در این بند اجرایی هیچ اسمی از تلفن همراه عنوان نشده است و به همین دلیل قصد داریم این بند را مورد بازنگری قرار دهیم و استفاده از تلفن همراه در مدرسه را ممنوع کنیم.

معاون دبیر کل شورای عالی وزارت آموزش و پرورش در پاسخ به اینکه آیا با کوچک شدن ابعاد تلفن همراه و حمل آسان آن این قانون میتواند کارایی داشته باشد، با توجه به اینکه پیش از این نیز این راه حل با ارسال بخشنامه نتایج خود را نشان داده، گفت: «شاید در جلسه شورای عالی مطرح کردیم که استفاده از تلفن همراه به شورای مدرسه سپرده شود.» جالب اینکه بسیاری از برنامه های تلویزیونی نیز استفاده از تلفن همراه را در بین کودکان و نوجوانان بسیار عادی تلقی می کنند و حتی یکی از سریال های تلویزیونی که چندی است با محوریت مدرسه و تربیت از شبکه پنجم سیما پخش می شود، استفاده از این تکنولوژی در کلاس درس را به تصویر کشید. همچنین معاون آموزش و نوآوری وزیر آموزش و پرورش معتقد است که استفاده نادرست از تلفن همراه در مدارس موجب دور شدن تمرکز دانش آموزان از آموزش هایشان می شود. بنابراین توصیه می کنیم دانش آموزان، تلفن همراه با خود به مدرسه نیاورند، یا اگر آوردند، آن را در کلاس درس خاموش کنند. عباس رهی در پاسخ به این سؤال که به جای مقابله با این تکنولوژی چه برنامه ای برای استفاده درست و بهینه از آن دارید، گفت: «آموزش و پرورش به دنبال ایجاد مدارس هوشمند است و سعی دارد که آموزش از راه دور را تقویت کند. اما برای ارائه آموزش از طریق تلفن همراه برنامه ای نداریم و اگر برنامه ای بخواهد صورت گیرد، باید از سازمان پژوهش و برنامه ریزی و از طریق کتاب های درسی صورت گیرد.» معاون آموزشی وزیر آموزش و پرورش با بیان اینکه هم اکنون جنبه های منفی کاربرد تلفن همراه در جامعه و به تبع آن در مدارس وجود دارد تا اثرات مثبت و مفید، گفت: «برنامه خاصی در معاونت ما نسبت به تلفن همراه نمی توان انجام داد.» اگر چه آموزش و پرورش بسیاری از کشور های پیشرفته ی دنیا بعد از برخورد اولیه با این معضل، در مدارس همچون ایران نتوانستند تصمیم قاطع درباره حمل تلفن همراه توسط دانش آموزان اتخاذ کنند. ولی بعد از مدتی سعی کرده اند که به جای جلوگیری از این تکنولوژی در میان کودکان و نوجوانان، آن را به سمت آموزشی جهت دهی کنند. به طور مثال دانش آموزان مدرسه هوریکاوا در کیو تو ژاپن از تلفن های همراهشان برای انجام تحقیقات علمی خود استفاده می کنند و با اتصال به اینترنت درباره ی موضوع مورد تدریس معلم، جستجو کرده و منابع تازه را جمع آوری می کنند و از این طریق به پویایی تدریس معلم و بهره وری از کلاس می افزایند.

همچنین مدیران برخی از مدارس نیویورک با ایجاد یک سامانه پیام کوتاه توانسته اند در هر مدت از شبانه روز محتوای آموزشی خود را به دانش آموزان منتقل کنند و حتی انجام تکالیف و ساعت های برگزاری امتحانات را به آن ها گوشزد کنند.

به گفته بسیاری از استادان ارتباطات، نمی توان استفاده از تلفن همراه را در بین کودکان و نوجوانان ممنوع کرد. ولی می توان راه حل هایی برای آن ارائه داد که نیاز به عزم ملی از سوی مسئولان فرهنگی نظام دارد. مخالفین این نظریه بر این باورند که چنین فناوری هایی می توانند توجه دانش آموزان را از محتوای درسی منحرف کنند و در نتیجه یاد گیری را کاهش دهند. این مقاله به بررسی تحقیقات عملیات انجام شده در زمینه ی استفاده از بازی های رایانه ای برای ارائه مطالب درسی پرداخت و تاثیرات مثبت آنان را در افزایش یادگیری مهارت های گوناگون و هم چنین یادگیری مطالب درسی بررسی کرد. به علاوه ویژگی های بازی های رایانه ای خوب که بتوانند بازیگران را جذب و آن ها را به ادامه بازی ترغیب کنند، به تفصیل مورد بحث قرار گرفت. آنچه محققان و طراحان بازی های آموزشی رایانه ای لازم است بدانند، این است که به چنین ویژگی هایی توجه کافی داشته باشند تا بتوانند نوعی بازی آموزشی رایانه ای جذاب تجاری طراحی و به بازار ارائه کنند.

یادگیری از طریق تلفن همراه

اشاره

از زمانی که جان دیویی ادعا کرد ارتباط تنها با تجمع افراد در کنار یکدیگر به وجود نمی آید. نیز می توان بین افراد ارتباط برقرار کرد. تا به امروز روش های یادگیری متحول شده اند جوامع با شتاب از صنعتی به اطلاعاتی در حال تغییرند و آموزش هم به طور فزاینده به نیروی پایداری تبدیل شده است که پتانسیل های هوش جمعی و استعداد های در هم گسیخته را که فناوری رسانه های جدید اخیرا در دسترس قرار داده است، شکوفا می کند. عنوان مقاله حاضر معرف موضوع اصلی آن است؛ «یادگیری از طریق تلفن همراه» در واقع می توان گفت، از تلفیق یادگیری الکترونیکی و رایانه های دستی سیار، شکل جدیدی از آموزش خلق شد و یادگیری از طریق تلفن نام گذاری شد. این نوع یادگیری گر چه یادگیری الکترونیکی و آموزش از راه دور مرتبط M-learning همراه با است، اما تفاوت آن در این است که بر یادگیری از طریق دستگاه تلفن همراه متمرکز است. از آن جا که بیش از ۵/۱ میلیارد (بیش از تعداد رایانه های شخصی) در دنیا وجود دارد که درصد زیادی از آن هادر دست دانشجویان و دانش کلاس hand held آموزان است، برنامه ریزان می توانند با اختصاص ۳۰ درصد از وقت دوره آموزشی به استفاده از روش در دست، به ارتقای یادگیری فراگیران کمک کنند. ضرورت بهره مندی دانش آموزان از تلفن همراه در ایران نیز احساس شده است و کارشناسان فناوری اطلاعات و ارتباطات معتقدند، دانش آموزانی که ابزار های اطلاعاتی و ارتباطی زمان خود را نشانند، نمی توانند از کتاب های درسی و آموزشی در هزاره سوم، چیزی کسب کنند و دسترسی آنها به این فناوری، در رشد علمی آنها بسیار مؤثر است و فضا نیز باید به گونه ای هدایت شود که باعث اختلال در آموزش نشود. هدف این مقاله شناخت و توسعه این فناوری منحصر به فرد در جهت رشد علمی، بیان مزیت ها، محدودیت ها و نقش آن در یادگیری است.

برای تکمیل اطلاعات خود در زمینه ی «یادگیری از طریق تلفن همراه» می توانید به شماره ۶ اسفند ۱۳۸۶ مجله رشد مدرسه فردا مراجعه کنید.

استفاده از فناوری تلفن همراه به منظور تسهیل ارتقا و بهبود یادگیری، ایده ی جدیدی است که جزو یادگیری های رسمی و غیر رسمی محسوب می شود.

رویکردهای یادگیری مبتنی بر تلفن همراه

رویکرد اول معتقد است از زمانی که استفاده از اینترنت با رایانه ای فاقد سیم غالب شد یادگیری الکترونیکی به یادگیری مبتنی تلفن همراه تغییر شکل پیدا کرد، بدون هیچ گونه تغییر خاصی در مضمون و محتوا. رویکرد دوم بر اینکه پافشاری می کند که یادگیری با استفاده از تلفن همراه، در انواع خاصی از دانش هدف های مشخصی دارد که به محل و موقعیت بستگی دارد. آن چه مسلم است این که دانش آموزان آماده ی مواجه شدن با نیاز های یادگیری از طریق تلفن همراه است.

منظور از یادگیری به وسیله تلفن همراه چیست ؟

توجه به یادگیری با استفاده از تلفن همراه از قانون آموزش از راه دور گرفته شده است. در حقیقت انقلاب در حوزه ی یادگیری و آموزش به مرور زمان به صورت خطی از راه دور حرکت و به سمت یادگیری الکترونیکی و در آخر به یادگیری از موبایل ختم شد.

یادگیری از طریق تلفن همراه به طور یقین بر تحرک یادگیرنده توجه دارد. یادگیرنده قادر است همیشه و همه جا درگیر فعالیت های آموزشی باشد.

یک تعریف ساده از این یادگیری، نوعی از یادگیری است که در هر موقعی، با استفاده از فرصت های یادگیری و فناوری های سیار مانند پاورهای دیجیتالی شخصی و گوشی های تلفن همراه، لپ تاپ ها، آموزش از طریق تلفن همراه، شیوه ای هیجان انگیز جدیدی است که باعث بالا بردن تجربه های یادگیری می شود. به عبارت دیگر هنر مهیج استفاده از فناوری تلفن همراه برای بالا بردن تجربه های یادگیری.

برخی مزیت ها و محدودیت های یادگیری از طریق تلفن همراه

مزیت ها

- بالا بردن تجربه های یادگیری.
- دسترسی به مواد یادگیری در همه جا.
- ارتباط متقابل با دیگران.
- یادگیری مشارکتی.
- سرعت دسترسی به اطلاعات و به روز بودن یادگیری.

محدودیت ها

- سایز کوچک و ظرفیت محدود و ذخیره ی اطلاعات.
- احتیاج به شارژباتری.

ماهواره چیست

هر شیء طبیعی یا مصنوعی که به دور هر یک از کرات در سیستم خورشیدی گردش می کند، قمر خوانده می شود. ماه معروفترین و بارز ترین مثال است. تمامی کرات در سیستم خورشیدی به جز سیاره ی مریخ و ونوس دارای قمر طبیعی هستند. اقمار طبیعی از نظر اندازه بسیار بزرگ هستند و در بعضی موارد از نظر ترکیبی نیز با هم تفاوت دارند. ایده ی ساخت قمر مصنوعی احتمالاً به سال ۱۸۷۰ مربوط می گردد و اولین قمر مصنوعی (اسپاتینیک یک) نام داشت که در ۴ اکتبر ۱۹۵۷ توسط اتحاد جماهیر شوروی سابق به فضا پرتاب شد SPUTNIK1. از آن به بعد قمر مصنوعی به فضا پرتاب شده است. نوع دیگری از قمر که جنبه ارتباطاتی دارد «ماهواره» خوانده می شود که به فضا پرتاب می شود و در مدار قرار می گیرد تا بتواند نقاط گوناگون جهان را به یکدیگر ارتباط دهد. این بود که در ۱۸ دسامبر SCORE پدیده اولین تجربه در زمینه ارتباطات ماهواره ای توسط پروژه دولت آمریکا به نام نام داشت که در ۱۲ اوت ۱۹۶۰ به فضا ECHO-1 به فضا پرتاب شد یکی از معروفترین ماهواره ها در جهان پرتاب شد. و به شکل بالن و از یک لایه نازک آلومینیوم ساخته شده است و وظیفه آن صرفاً منعکس ساختن علائمی بود که برایش فرستاده می شد و در واقع می توان گفت که این ماهواره غیر فعال بشمار می رفت. اما که در ۱۰ ژوئیه ۱۹۶۲ به فضا پرتاب شد. اولین ماهواره فعال بود که در واقع هم دریافت کننده و هم TELSTAR

انتقال دهنده محسوب می شد. اولین انتقال دهنده ای بود که توانست علائم تلویزیونی و مکالمات تلفنی را بطور همزمان در سراسر اقیانوس اطلس پخش کند.

نحوه کار ماهواره ارتباطی

در یک ماهواره ارتباطی، علائم ایستگاه در زمین به ماهواره در فضا انتقال می یابد. تجهیزات در ماهواره علائم رادر یافت و مجدداً به یک ایستگاه دیگر در زمین رد می کند. ماهواره های ارتباطی دارای در یافت کننده های متعددی هستند.

هر یک از در یافت کننده ها نیز دارای یک کانال یا فرکانس ها ی دارای امواج مغناطیسی می باشند. شماراین دریافت کننده ها، تعیین کننده ی توانایی ماهواره هستند. ماهواره های ارتباطاتی توسط دستگاههای ارتباطی باید همواره تحت نظر قرار گیرند تا هر گونه اشکال از نظر فنی و یا فضایی در اسرع وقت برطرف گردد تا اطلاعات درست به موقع پخش شود. بعضی از ایستگاههای دریافت کننده در زمین ثابت و بعضی ها مثل ایستگاهها مستقر در کشتی ها متحرک هستند.

نام دارد که در پی توافق و امضاء موافقت نامه میان INTELSTAT معروفترین سیستم شبکه ای بین المللی در حال حاضر جنبه بین المللی دارد و INTELSTAT ۱۱ کشور در اوت سال ۱۹۶۴ فعالیت خود را آغاز کرد. ماهواره بیش از صد کشور جهان در آن سرما به گذاری نموده اند و به ایستگاههای کشورهای عضو علائم در یافتی را همزمان به ۴۰۰ ایستگاه زمینی در ۱۵۰ کشور علائم انتقال می داد. این ایستگاه INTELSAT منتقل می کند. تا دهه ۱۹۸۰ می تواند علاوه برعلائم رادیویی، برنامه های تلویزیونی را نیز انتقال دهد. باید دانست که اگر چه تکنولوژی ارتباطات و اتصالات می تواند نقش مهمی را در از بین بردن فاصله های موجود بین مردم دنیا و دولت ها ایفا کند؛ لکن در عین حال نقش منفی نمی تواند داشته باشد. این نقش زمانی پدیدار می شود که کشورها هیچ برنامه ریزی را برای نحوه ی کنترل برنامه های تلویزیونی و سینمایی وارده از خارج از مرزها نداشته باشند. برنامه ای که می تواند در سیستم مرکزی گیرنده های ماهواره ای انجام پذیرد و به واسطه ی آن برنامه های مفیدی را تنظیم و انتخاب کرد. اگر دولت هابه فکر چنین نظارت و کنترلی نباشند، عملاً جنگ فرهنگی عجیبی رخ خواهد داد که می خواهد با فرهنگ های ملی وارد جدال شود. کارگاههای فرهنگ سازی جهانی آمریکا، آن چنان خطری را برای دنیا ایجاد کرده اند که نه فقط کشور های فقیر را تهدید می کند، بلکه کشور های غنی را نیز مورد هجوم قرار داده است و عملاً کشور فرانسه که زمانی سرد مدار فرهنگ جهانی بود و ژاپن که پایگاه تکنولوژی است، با احساس خطر روبرو شده اند.

سبب چالش موجود در بین کشورهای عقب مانده و فقیر مشکلی است که در نبرد سیاستی کلی بین آنها وجود دارد. هم اکنون ارتباط لازم، بین موسسه های آموزشی و رسانه ای برای تنظیم خطوط دفاعی لازم در مقابل هجوم فرهنگی خارجی ایجاد نشده است. نبرد این برنامه ریزی عملاً تکنولوژی ارتباطات را به سلاحی دو لبه تبدیل می کند که می تواند باعث سیطره ی فرهنگی و اقتصادی بیگانه بر کشور شود و عملاً با مبادی و ارزش های مردمی تعارض یابد. اگر چه در عین حال تکنولوژی ارتباطات می تواند برای معالجه مشکلات جامعه وسیله ای مفید می باشد.

اکنون سخنانی که درباره حفظ هویت و اصالت های خودی و بازگشت به فرهنگ سنتی گفته می شود، در درجه اول واکنشی درمقابل ویژگی هایی که مدرنیسم و تکنولوژی جدید در سطوح مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، دینی و اجتماعی برای ذوب کردن همه آنها در خود ایجاد کرده است.

بیشتر علما و نویسندگانی که در خصوص آینده و نقش تکنولوژی ارتباطات در سال ۲۰۰۰ مطلب نوشته اند،

تاکید به آثار منفی دارند که ممکن است با عدم اتخاذ تدابیر لازم روی فرزندان نسل جدید ایجاد کند.

در مجموع رسانه های ارتباطی، خواه برای تعلیم یا آموزش برنامه ریزی شده باشند خواه نشده باشند، آموزش دهنده اند. زیرا مردم همواره از آنها تاثیر می پذیرند و می آموزند. رسانه ها فراهم آورند دانش و شکل دهنده ی ارزش هاینند. اگر مستقیماً بکار گرفته شوند می توانند نگرش ها یا مهارت های خاصی را توسعه دهند.

هنگامی که وظایف آموزشی ویژه ای بر عهده نظام های ارتباطی نهاده شود، آنها اغلب در زمینه هایی موثر می

افتند که نظام های آموزشی رسمی در آنها بی تاثیر بوده اند.

رسانه های ارتباطی خواه عاملاً بکار گرفته شوند و خواه براساس ماهیت ذاتی خویش عمل کنند، به عنوان نظام های آموزشی موازی برای شهروندان در کنار آموزش مدرسه ای و به ویژه آموزش مادام العمر، نقش عمده ای ایفا می کنند و اغلب با آنها بسیار بیشتر و آسانتر برقرار می کنند. بدین ترتیب وسایل ارتباط جمعی با انتشار اطلاعات، آگاهی ها و دانستنی های نوین آموزش رسمی را از اعضای مدارس، آموزشگاهها و دانشگاهها خارج کرده اند و در پاره ای موارد در کنار تلاش های آموزشگران، معلمان، و استادان دانستنی های علمی و میراث های فرهنگی اجتماعی را به دانش آموزان و دانشجویان منتقل می کند. بدین ترتیب وسایل ارتباط جمعی افزون بر نقش تکمیلی آموزش های مدارس و دانشگاه ها، بدون هیچ محدودیت زمانی و مکانی، سنتی، جنسی و آموزش های انسان ها را در جامعه برعهده دارند.

بهترین چشم اندازی که ریشه تکنولوژی و امکانات روز افزون ارتباطات را نشان می دهد. نقش آن به عنوان یک ابزار آموزش و فرهنگ است. با ارزش افزوده ای که به عنوان وسیله آموزش و پرورش از آن حاصل می گردد، ارتباطات آن چنان جو بین المللی به وجود می آورد که اگر آن را رقیب مدرسه ندانیم، حداقل مکمل آن است و زحمت سیستم تعلیم و تربیت انحصاری را که سالها بر تعلیم و تربیت سایه افکنده بود، کم می کند. این خود موضوعی است که باید آن را آموخت و مورد مطالعه قرار داد. یک رابطه دوسوئی میان ارتباطات و آموزش و پرورش وجود دارد. روشی که بدون تردید توسعه خواهد یافت و ضروری است که آنرا با دید مثبت و ثمر بخش به ویژه در زمینه آموزش و پرورش به عنوان یک اقدام مهم و اساسی و بنابراین پلی میان آموزش رسمی و غیر رسمی است. بدین وسیله هرکس می تواند د سراسر عمر خویش با فرصتی که در این راه برای او فراهم شده، دانش و لیاقت فنی خود را با کسب مهارت های جدید به پایه تازه ترین پیشرفته ها برساند. به همین ترتیب یک همبستگی فزاینده میان ارتباطات و رسانه های جمعی و فرهنگ به وجود می آید. در جامعه جدید، وسایل ارتباطی ابزارهای ممتازی برای اشاعه فرهنگ می باشند. اما با این وجود خطری جدی برای هویت فرهنگی بسیاری از مردم نیز به شمار می آیند.

دسترسی زیاده تر عموم مردم به راه و روش های فرهنگی می تواند از طریق وسائل ارتباطی به ویژه با روش های تولید زیاد تقویت گردد. پیدایش سبک صنعتی در رشته فرهنگ البته می تواند انگیزه ای برای خلاقیت باشد و به اشاعه فرهنگ کمک کند؛ لیکن در عین حال ممکن است مشکل جدی و خطرات واقعی برای فرهنگ های بیشمار ی به وجود آورد.

«وسیله ارتباط» در سر لوحه مسائلی قرار دارد که در یونسکو مورد توجه قرار گیرد (خلاقیت ادبی و هنری، حمایت حق تالیف و انتشار آثار مختلف) وسیله ارتباط با نشر و اشاعه کارهای ذوقی و هنری به استعداد ها و خلاقیت ها امکان آن را می دهد که شکوفا شوند و در پرتو فرصت ها تواناییها ی خود را ظاهر سازند. به تشوق خلاقیت می پردازد و به مساله حمایت از حق نویسندگان می کوشد و انتشار آثا ر آنها را مطرح می سازد.

ماهواره

تا همین اواخر یعنی قبل از اصطلاح ماهواره فقط برای اشاره به چیزهای طبیعی و آسمانی از قبیل ماه یا سیاره به کار می رفت. اما با گرایش نقلایی که در سال ۱۹۵۷ پیش آمد، یعنی زمانی که اتحاد شوروی «اسپوتنیک» را در مدار قرار داد، بشر وسیله ای ساخت که در مدار زمین می چرخید یعنی اولین ماهواره مصنوعی.

تاریخچه پیدایش ماهواره

در سال ۱۹۶۴ از «ساینکرن ۳» که همزمان با کره زمین گردش می کرد، به عنوان ایستگاه برای انتقال بازیهای المپیک توکیو به شبکه های تلویزیونی ایالات متحده استفاده شده بود. با این همه تا به حال تمام ماهواره های اولیه ایستگاههای زمینی نبوده اند. نخستین ماهواره واقعی مخابراتی از این اشکال برخوردار بود که ایستگاههای زمینی ناگزیر بودند که آنتن های خود را به سوی او بگردانند. این ماهواره به غیر از ۶۰ کانال تلفنی امکانات پخش یک کانال تلویزیونی را نیز فراهم می آورد. در نیمه دوم دهه ۱۹۷۰، سه تجربه دیگر انجام گرفت. یکی از آنها توسط کانادا انجام نخستین پخش برنامه با قدرت زیاد بود. دومین تجربه توسط اتحاد CTS شد و شامل ماهواره تکنولوژی ارتباطات شوروی به وسیله ماهواره «استاسیورنی» و سومین تجربه توسط ژاپنیه به عنوان بخشی از پروژه آزمایشی ماهواره ای رادیو تلویزیون انجام گرفت.

مزایای ماهواره

در اواسط دهه ۱۹۶۰ ماهواره ها ارزش خود را به روشنی ثابت کردند و در زمینه های مختلف بطور گسترده مورد استفاده قرار گرفتند؛ از جمله: مخابرات - هواشناسی - هوانوردی و دریا نوردی. کاربرد های نظامی رادیو های آماتور و تحقیقات ژئوفیزیکی دو کاربرد مهم در رادیو و تلویزیون است. در ابتدا انتقال که برنامه های تلویزیونی آن سوی اقیانوس از طریق تلسار در ژوئیه ۱۹۶۲ آغاز شد. این انتقال از طریق خدمات ارتباطات ماهواره ای توسط مسئولان (است. نخستین تجربه DBS مخابرات کشورها به وجود می آمد، انجام می گرفت. کاربرد دوم ارائه سرویس بخش (کاربرد های ATS-3 موفق از نقطه نظر تکنیکی در سال ۱۹۷۵ در هندوستان به عمل آمد. ماهواره ی ایستگاه زمین (تکنولوژیکی ماهواره ای به مدت یک سال در طول جغرافیای ۳۵ درجه قرار داشت و برای انتقال برنامه های آموزشی تلویزیون به سراسر هند مورد استفاده قرار گرفت. اکنون در اروپای غربی برنامه های ماهواره ای تلویزیونی توسط کابل در اختیار حدود ۱۳ میلیون خانوار قرار می گیرد؛ یعنی حدود ۱۰ درصد دارندگان دستگاه تلویزیون. در حال حاضر بیش از ۳۰ برنامه تلویزیونی توسط ماهواره در اروپا پخش می شود. انتظار می رود این تعداد در اثر پیشرفت ژئومتریک تا اواسط دهه ۱۹۹۰ به ۱۲۰ تا ۱۵۰ برنامه برسد. این افزایش از طریق نسل جدید ماهواره های اروپایی امکان پذیر خواهد

شد. پخش مستقیم تلویزیونی ماهواره ای نه تنها یک دستاورد تکنیکی بزرگ است، بلکه از لحاظ اقتصادی و مالی به طور روز افزونی موفق است و مالکان آنها به دنبال سودی هستند که از طریق آگهیهای تجاری و تبلیغاتی بدست آورده می شود. براساس پیش بینی های وزارت بازرگانی آمریکا بازده صنعت ماهواره ای در سال جاری بیش از ۶ درصد افزایش خواهد یافت و انتظار می رود که در میان ۲۰۰ شاخه صنعتی به مقام پانزدهم ارتقاء یابد. در پایان قرن حاضر صد ها میلیون خانواده آنتن های مخروطی و سایر وسایل و تجهیزات الکترونیکی ماهواره را برای دریافت برنامه های مستقیم تلویزیونی خواهد داشت؛ از این رو این صنعت با بازار جدید روبرو خواهد شد. امتیاز عمده سیستم جدید این است که تصویر ها را می توان همزمان با چندین علامت صوتی پخش کرد. این کار کیفیت صدا را به طور چشمگیری افزایش خواهد داد و امکان تغییر و چندین زبان و غیره وجود خواهد داشت.

معایب ماهواره

تنها ایرادی که به برنامه های ماهواره ای گرفته می شود، جنبه سکس یا خشونت آن است و لیکن هر روزه اخبار امیدوار کننده ای در زمینه محدود کردن شبکه های مختلف از نظر پخش و یا امکان دسترسی به تصاویر و مطرح می شود. توسعه روز افزون سیستم های پخش ماهواره ای و امکان مشاهده حدود هزار شبکه تلویزیونی از کشور های مختلف ظرف چند سال آینده تقویت اصول و مبانی ارزش های اخلاقی را در سراسر جهان بیش از پیش ضروری کرده قرار است صفحه های خشن و غیر اخلاقی برنامه های شبکه های تلویزیونی و ماهواره ای ۷ است. با مدار الکترونیکی حذف شود و این در حقیقت یک قفل اخلاقی بر صفحه تلویزیونهاست.

موقعیت ایران و ملل در حال توسعه در استفاده از ماهواره

در ایران نیز از اواخر دهه ی ۱۳۷۰ رسانه های ارتباطی مثل تلویزیون و مطبوعات به بحث پیرامون پدیده نوین و شگفت انگیز ماهواره می پرداختند و هر سازمان فرهنگی و انتشاراتی بنا به سلیقه و خواستگاه سیاسی خود بینش ها و تحلیل های متفاوتی از ماهواره ارائه می داد تا اینکه مسئله جدی گردید و تعدادی بشقاب ماهواره در چندین منزل مسکونی در تهران و شهر های جنوبی و مرزی ایران دیده شد. همزمان با گسترش روز افزون این پدیده بحث تهاجم فرهنگی نیز شکل گرفت و کشور، محفل بحث پیرامون این دو مسئله گردید تا اینکه قانون منع استفاده از بشقاب های ماهواره ای و وضع جرایم برای متخلفان از این قانون در مجلس شورای اسلامی شکل گرفت. همزمان با این اقدامات، صدا و سیما ی جمهوری اسلامی ایران نیز تعداد شبکه های تلویزیونی خود را از دو شبکه به پنج شبکه در طول چهار سال تغییر داد و نیز برنامه های تلویزیونی این چهار شبکه و شبکه های برون مرزی را در چند نوبت متوالی پخش کرد و برای مقابله با برنامه های گسترده و روز افزون ماهواره ای که تقریباً از سراسر جهان بسوی ایران سرازیر بودند، سیلی از برنامه ها و مجموعه های تلویزیونی را به این شبکه ها وارد نمود که این اقدام عجولانه، سبب کاهش شدید کیفیت برنامه های مذکور شد که این روند تا به حال ادامه داشته است. از این سو مردم نیز بواسطه ی کیفیت نداشتن و بی روح بودن برنامه های تلویزیونی فوق الذکر، روز به روز گرایش بیشتری به استفاده از ماهواره پیدا کرده و می کنند و این سو نیز با محدودیت مواجه می شوند. ولی میتوان پیش بینی کرد که مسئولان فرهنگی و سیاستمداران جامعه با وجود هجوم تکنولوژی ماهواره ای به اشکال ساده و قابل دسترس به مردم از سیاست های عجولانه و غیر عقلانی خود

دست برداشته و بیش از این راه را بر ورود تهاجم فرهنگی نگشایند و هموار نکنند؛ چون اینگونه محدودیت ها نیز سبب غیر علمی و غیر آموزشی تلقی نمودن ماهواره و استفاده ی آن بعنوان وسیله ی صرفا سرگرم کننده و تفریحی از سوی مردم می شود. در بیشتر ملل در حال توسعه جهان نیز تقاضا برای کرایه ی ماهواره یا خرید آن بعلت عدم رضایت از برنامه های آن، محدود به رسانه های گروهی تحت کنترل حکومت ها افزایش می یابد.

در دوره متوسطه، ریاضیات از طریق پروژه های کاربردی آموزش داده می شود. در یک پروژه مربوط به درس ریاضی دانش آموزان خانه های رویایی خود را با استفاده از رایانه طراحی می کنند و در آن زندگی خود به عنوان یک محقق در ایستگاه های پژوهش مجازی، سیستم های پنهان کردن یا رمز گشایی، پیام های سری خود را طراحی می کنند. هم چنین لازم است برای این خانه ی رویایی رشد عمومی گونه های حیوانات را در سیستم های اکولوژی متفاوت با توجه به محل های سکونت طبیعی آنان، شناسایی و طراحی کنند.

»

آموزش از طریق ماهواره

تجربه های جهانی

در طول دهه های گذشته، فناوری ماهواره ای به طور چشمگیری توسعه یافته است. از ماهواره ها در فعالیت های مورد علاقه عموم مردم به ویژه از طریق انجمن خدمات عمومی ماهواره استفاده می شود. اما چگونه می توان از ماهواره در حوزه ی آموزش و پرورش استفاده کرد. با بررسی و جست و جوی در ادبیات تحقیق به تنوعی از پروژه های هدایت شده در ارتباط با آموزش از طریق ماهواره در دهه ی ۱۹۶۰ بر می خوریم که کاربرد آموزش یا ماهواره ای به ویژه برای مناطق آموزش و پرورش خیلی دور (پرت) مفید است. کشور های استرالیا، کانادا، هند، کارائیب، ایالت متحده، چین استفاده کنندگان و شرکت کنندگان با هدف های معین، کمیته قومی به وجود آورده اند. که فناوری ماهواره را نیاز های آموزش و پرورش به طرز دقیق متناسب کرده اند. تعدادی از شبکه های تلویزیونی ماهواره ای، به نمایش موضوع خاص در حوزه ی آموزش اختصاص یافته اند بعضی از برنامه های ماهواره، اطلاعات آموزشی معتبر دانشگاهی ارائه می دهند و مابقی شبکه ها مواردی عمومی در حوزه های گوناگون از قبیل: بهداشت و مراقبت های عمومی، اطلاعاتی در مورد کالاهای مصرفی یا علمی یا موضوع هایی در امر عمومی را آموزش می دهند. برای نمونه، دانشکده ی ناول ایالت متحده یکی از استفاده کنندگان از آموزش ماهواره ای است. این دانشکده آنتنی دوازده سری دارد. که به وسیله آن می تواند در علوم پایه و انسانی برخوردار شود. مدرسان و دانشجویان با استفاده از این ماهواره به عنوان یک همیار آموزشی و پرورشی در بسیاری از حوزه ها و برنامه های تحصیلی در دانشکده شرکت می کنند. و در دو بخش تدریس و تحقیق در فیزیک، مهندسی، زبان و علوم سیاسی و اقیانوس شناسی از آنان و پشتیبانی می شود. استفاده های فعلی از ماهواره، شامل ردیابی قضایی در مهندسی فضاوردی، بقایای خشکی و آب در اقیانوس شناسی و ماهواره ای تلویزیونی در مطالعات زبان است. از ماهواره نه تنها برای دریافت اطلاعات آموزشی بلکه برای هدف های دیگری به این شرح استفاده می شود.

۱- دانشجویان بتوانند در گفت و گوی تلفنی دیجیتالی به طور واقعی شرکت کنند.

۲- دانشگاه ها بتوانند از اعضای سازمان های ملی برای حضور در مذاکرات و جلسه های فعلی خود بهره بگیرند.

۳-دانشکده ها بتوانند برای اعضای دعوت شده به جلسه های خودشان خدمات آموزشی فراهم آورند و با استفاده از جمع آوری اطلاعات در جایی معین ، محلی را برای استفاده از شبکه فراهم کنند.

توانایی کاربرد آموزش از طریق ماهواره در چین

استفاده ی آموزشی از ماهواره در پی پژوهش های پنجاه سال اخیر توسعه یافته است. تغییر در فناوری مدارها و حالت جامد فلزات و مهندسی فضا، به صورت معنی داری هزینه ی ابزار آلات را کاهش داده است تا آموزش از طریق ماهواره مورد حمایت جدی قرار گیرد . به همین دلیل امکان کاربرد آموزش ماهواره ای در چین و آموزش زبان چینی برای خارجیان و چینی هایی که هنوز نتوانسته اند وارد مدرسه شوند، (زیرا مدرسه ها یا ظرفیت محدود دارند یا از محل زندگی آنان خیلی دور هستند) فراهم شده است. وظیفه فوری و مهم این است که برای آموزش این اشخاص در مناطق وسیع و دور افتاده راهبرد های کار آمدی با هزینه ی منطقی انتخاب کنیم . زیرا مدرسه ها در نقاط خیلی دور مشکلات زیادی در جذب و نگه داری مربیان جدید و با استعداد دارند. بین سطح آموزش مدرسه ها نیز پراکندگی و تفاوت های خیلی زیاد و دلهره آوری وجود دارد و علاوه بر این ، دانش آموزان بسیاری در کشور های خارجی و آن سوی مرز ها قصد یاد گیری زبان چینی را دارند . چین برنامه ی آموزشی خود را به سوی سوق می دهند تا تعداد زیادی را در شهر یا مناطق دور افتاده یا کشور های خارجی تعلیم دهد و این پراکندگی و شکاف وسیع را از سطح آموزشی خود حذف کند . بنابر این ترکیب این صنعت سینما در مدت کوتاه حیاتش همانند سایر شاخه های هنر ، مکاتب گوناگونی را پشت سر نهاده است : از نماد گرایی به سورئالیسم و سپس واقع گرایی و بسیاری مکاتب دیگر که بعضی از آنان را در فصل تئاتر یاد آور شده ایم . همچنین در جریان تکوین تاریخی سینما، شاهد پیدایی تبلور و بسط انواع گوناگونی از آن نیز بوده ایم: پیدایش فیلم های مستند ، تبلیغی و داستانی ، هریک صفحه تازه ای در تاریخ شکوفایی این پدیده ارتباطی گشود. لیکن این شکوفایی بدون رقابت تنازع و همزیستی با دیگر اعضای خانواده ارتباطات جمعی صورت پذیر نبود . از میان این رقابت ها دو عضو دیگر تئاتر و تلویزیون با سینما یاد کرد.

سینما و تئاتر

پیدایی سینما به زعم بعضی به معنای انهدام هنر تئاتر به حساب می آمد، لیکن در عمل چنین نشد چه از یک طرف ماهیت این دو پدیده ارتباطی به رغم همه ی شباهت هایشان تمایز داشت و از طرف دیگر بسیار دیده شده است که هر یک از اعضای خانواده ارتباطات جمعی به عنوان عضوی زنده و پویا در برابر خطر رقابت می ایستد ، مقاومت می کند و در صورت ضرورت با شرایط نو انطباق می پذیرد تا آنجا که حیاتش از خطر نابودی برهد. همانطور که با پیدایی عکاسی، نقاشی از بین نرفت ، با پیدایی سینما نیز منهدم نگردید و پس از آن با پیدایی تلویزیون ، سینما نیز تئاتر منهدم نگردید و پس از آن با پیدایی تلویزیون سینما در معرض نابودی قرار نگرفت حال به ذکر بعضی از ویژگی های خاص سینما و تئاتر می پردازیم:

الف- در کارتئاتر ، هنرپیشه نقش اساسی را ایفا می کند. او است که به نمایش نامه جان می دهد یا آنکه محتوای آن را از رونق می اندازد. به بیان دیگر در تئاتر هنر پیشه محور اساسی است ؛ در حالی که در سینما چنین نیست. در گردونه صنعت سینما هنرپیشه در درون ابزار های بسیار پیچیده صنعتی - فنی جان می گیرد و در بسیاری از موارد

این ابزارها میتوانند جایگزین او شوند. به بیان معروف «جان هوستون»، تئاتر است که بدون هنرپیشه نمی تواند وجود داشته باشد. در سینما موقعیت ها و فضا فیلم را می سازد و هنرپیشه ی سینما همچون اشیا برای ساخته شدن این موقعیت و فضا تلاش می کند. این پدیده را می توان انسان محوری تئاتر در برابر فضای فنی سینما خواند.

ب – در کار تئاتر هنرپیشه به طور مستقیم با مردم در تماس قرار می گیرد و آنان را می بیند و آنان نیز او را می نگرند. در بسیاری از موارد مورد تشویق آنان قرار می گیرد. حتی سکوتشان برایش معنی دار است. از این دیدگاه کار تئاتر زنده است. در بسیاری از موارد هنرپیشه از واکنش مردم بیننده بسیار چیز ها می آموزد، کارش را اصلاح می کند یا آنکه به شور و شوق می آید و در حالتی از مبادله ی عاطفی با افرادی قرار می گیرد که برای دیدن هنر او به سالن تئاتر آمده اند. در حالی که در سینما هیچ چنین نیست. هنر پیشه در برابر پروژکتور های مختلف قرار دارد. با آهن و نور سخن می گوید و در نظر، مردمی را مجسم می کند که باید بعد ها(شاید هم بعد هایی که هرگز تحقق عینی نخواهد یافت)، در برابر هنر او قرار گیرند. کار سینما از این نظر مجرد تر، ذهنی تر و بسیار دشوارتر است.

ج – در کار تئاتر همانطور که گفته شد نقش اساسی را به هنرمند می دهند. در حالی که در کار سینما نقش اساسی از آن کارگردان است؛ او است که ابزار ها و انسان ها را به هم می آمیزد و از آن آمیزه ای با نام فیلم پدید می آورد. خلاقیت نهایی از او است باز او است که از آغاز کلی را در نظر دارد که هر یک از هنر پیشگان، ابزار فنی و دیگر عوامل جزیی از آن را پدید می آورند.

۲ – سینما و تلویزیون

پیدایی پدیده اعجاز انگیز قرن ما، یعنی تلویزیون بسیاری را بر آن داشت که به پایان دوران سینما بیندیشند. آنان به روز گاری می اندیشیدند که در آن کارگردان ها به جای آنکه به صحنه های سینمایی بیندیشند، به خانه و کانون آن فکر کنند که در نهایت محیط پخش فیلم آنان را خواهد ساخت، لیکن چنین نشد و این آرم ناشی از دو پدیده ی اساسی بود: یکی ویژگی خاص سینما در راه انطباق آن با دنیای نو، که متضمن بقای آن است به عمل آورند.

الف – سینما و تلویزیون دو پدیده متمایز

پیدایی پدیده ی اعجاز انگیز قرن ما، یعنی تلویزیون بسیاری را بر آن داشت که به پایان دوران سینما بیندیشند. آنان به روز گاری می اندیشیدند که در آن کارگردان ها به جای آنکه به صحنه های سینمایی بیندیشند به خانه و کانون آن فکر کنند که در نهایت محیط پخش فیلم آنان را خواهد ساخت؛ لیکن چنین نشد و این امر ناشی از دو پدیده ی اساسی بود: یکی ویژگی خاص سینما در برابر تلویزیون و دیگری کوششهایی که صاحبان سینما در راه انطباق آن با دنیای نو که متضمن بقای آن است، به عمل آورند.

الف – سینما و تلویزیون دو پدیده متمایز

جهاتی از این دو پدیده ارتباطی را می توان بدین قرار مطرح ساخت:

*تماس با فرآورده های سینمایی مستلزم عزیمت انسان است به خارج از خانه ، در حالی که در کار تلویزیون چنین نیست . امواج تلویزیونی به خانه ها می آیند. تمامی فضای خانه آکنده از آنان است و تنها فشار دادن یک دکمه به گرفتن این امواج منتهی خواهد شد . در حالی که در مورد سینما باید قصد کرد ، قصد به عمل و حرکت انجامد . حرکت به خارج از خانه صورت پذیرد و گاهی در صف تماشاچیان قرار گیریم و آنگاه با خرید بلیط به دیدن فیلم سینمایی نایل آییم.

*این امر یعنی جدا بودن سینما از خانه و ضرورت قصد ، عزیمت، خرید بلیط و تحمل ابتلائات اولیه و پیش نیاز موجب می شود در کار سینما از دیدگاهی گشایش بیشتری به وجود آید . یا به بیان بهتر ضریب آزادی کارگردان در ارائه و انتقال پیامش بیشتر شود . چون در سینما می توان از ورود اطفال یا نوجوانان جلوگیری کرد و چون خانه و سینما جدا از یکدیگرند ، پس در کار سینما رعایت موازین بسیار دشوار تلویزیون با تساهل بیشتر صورت پذیر است.

*سینما با جمعیتی کمتر و بسیار همگن تر از تلویزیون سر و کار دارد . بینندگان تلویزیون گاه از مرز صد میلیون تن می گذرند و این افزایش روز به روز ابعاد وسیعتری می یابد . در یک برنامه تلویزیونی باید متوجه برداشت های گوناگون اطفال ، نوجوانان ، بزرگسالان و سالخوردهان بود. در حالی که در یک فیلم سینمایی تعدادی که گاه از مرز صد نفر نیز نمی گذرد ، در سالن سینما نشسته اند . همگی با اطلاع قبلی از محتوای فیلم و با قصد قبلی و پس از گذشتن از مرز های خاص سینما به دیدن آن پرداخته اند. اینان هم از نظر سن به هم نزدیکند ، هم از نظر ذوق و سلیقه ، پس باید خاستگاه طبقاتی بالنسبه مشابهی نیز داشته باشند.

سینما و تلویزیون در برابر یکدیگر: رقابت درونی ارتباطات جمعی

سینما و تلویزیون علی رغم همه ی تمایز هایشان در صحنه ای مشابه عمل می کنند ؛ یا به بیان دیگر دارای اشتراک زمینه اند و در نتیجه خواه نا خواه رقیب یکدیگر به شمار می آیند:

*در سال ۱۹۵۰ در آمریکا ۱۴۰۰ میلیون بلیط سینما فروخته شد و این درست در شرایطی بود که تعدادگیرنده های تلویزیونی از ۵۰۰ هزار تجاوز نمی کرد . در سال ۱۹۵۶ یعنی زمانی که گیرنده های تلویزیونی در همان کشور (آمریکا) به مرز تاریخی و فراموش نشدنی ۱۳ میلیون رسید ، تعداد بلیط های فروخته شده برای سینما به ۱۱۰۰ میلیون کاهش یافت.

*در همه جای جهان ، حتی در شهرستان های کوچک – ثابت شده است که به موازات افزایش گیرنده های تلویزیونی با کاهش مشتریان سینما مواجه می شویم.

*مطالعات مختلف مراکز تحقیقاتی جهان هر شبکه برنامه های تلویزیونی از جذابیت بیشتری برخوردارند، کسادی کار سینما چشمگیر است . به عنوان مثال ، در سال ۱۹۶۰ که برنامه مناظره تلویزیونی نیکسون – کندی طی چهار سال شب برای رقابت در انتخابات ریاست جمهوری جریان یافت ، سالن های تئاتر و سینما در آمریکا ۸۰٪ از مشتریان خود را ازدست دادند.

بدین قرار به نظر می رسد که سینما و تلویزیون دارای چنان اشتراک زمینه ای هستند که رقابت آنان را در برابر یکدیگر اجتناب ناپذیر می سازد ، لیکن در جریان این رقابت چنین به نظر می رسد که فرزند جوانتر خانواده ی

ارتباطات جمعی، یعنی تلویزیون از توان و قدرت بیشتری برخوردار است و صاحب‌نظران دلایل زیر را گواه بر این مدعا می‌دانند.

سینما

در قسمت شمال پرو تاجریه نام «لوکاس ریاتکوئی»^۱ یک بشقاب ماهواره در حیات خلوت خانه اش نصب کرده بود و هر کانال راهبتر از کانال های داخلی می دانست او می گفت «سیاستمداران اینجا دروغگوین هستند آنها نمی خواهند که کا بدانیم در دنیا چه می گذرد. تلاش حکومت ها برای کاهش دسترس به کانال های خارجی که به کمک ماهواره امکان پذیر باشد زیاد موفق نبوده است. در امارات متحده نصب ماهواره های گیرنده اغمواج تلویزیونی ممنوع است با وجود این اعضای خانواده سلطنتی و نخبگان قدرتمند بی محابا این محدودیت را نادیده می گیرد. از قبیل موارد در بسیاری از ملل در حال توسعه مشهود است.

نقش مهم تربیتی سینما

با وجود پیشرفت های عظیمی که از اینترنت و ماهواره بر پیشرفت علوم و فنون و هنر ها در جهان دارند، سینما از لحاظ هنری که در خود دارد به اینترنت و ماهواره غلبه دارد. می توان گفت در شبکه های اطلاع رسانی بیشتر جنبه های علمی و آموزشی آن مد نظر است. به خصوص که از لحاظ کارکرد همانند تلفن است، ولی بسیار گسترده تر و پیشرفته تر از آن و به همراه عامل تصویر صرفا ارتباط گروه های خاص و عام جهانی را با هم برقرار می سازد و جنبه های تفریحی و سرگرم کننده ی آن چندان جدی نیست. ماهواره هم اگر چه در خود فیلم های سینمایی نیز برای تماشاگر داشته باشد، ارتباط عمیق و ذاتی با تماشاگران خاص خود به دلیل ناهمگن بودن و بی شمار بودن آنها برقرار نمی سازد. در این بین سینما تنها رسانه ای است که از لحاظ «هنری» توده های فکری خاص خود را در سراسر جهان اشباع می کند و از طریق سینما، کتب فیلمنامه ای، کاست های موسیقی، فیلم و پوستر های فیلم با تماشاگران خاص خود در هر کجای دنیا ارتباط برقرار می کند. حتی در صورت پخش از ماهواره نیز عده ای خاص به آن توجه می کنند و ماهیت اصیل و یکتای هنری آن مانند سایر برنامه های ماهواره ای سرگرم کننده، دستخوش بی تفاوتی و یا وسیله ای برای سرگرمی صرف نمی شود.

(مجله رسانه - پائیز ۱۳۶۹ ص ۵۶ تا ۶۰).

پیدایش سینما

پیدایی و بسط سینما همانند بسیاری از ابزار های صنعتی جهان، منبع از کوشش های دانشمندان بسیار در کشورهای مختلف جهان است. معمولا «مارک راجت»^۱ انگلیسی را در رأس این هرم جای می دهند. او بود که در سال ۱۸۲۴ فرضیه ی معروف خود را در باب تصویرها و رابطه آنان با اشیا متحرک اعلام نمود. او حرکت تصاویر را به منزله زنده کردن موضوعات آنان تجسم می نمود و نشان می داد که با حرکت دادن تصاویر خاص از هریک از حرکات یک

^۱-lokarsreatkoey.

^۱-markerajt.

موجود زنده، چشم بیننده قادر به وصل کردن حرکات خواهد بود. در سال ۱۸۹۳ «توهاس ادیسون»^۲ «کینوسکوپ»^۳ را پدید آورد که گام مهمی در این راه بود و لیکن اختراع دوربین واقعی توسط «برادران لومیر» در سال ۱۸۹۵، نقطه عطفی در تاریخ سینما است و بسیار تولد واقعی این وسیله ارتباطی را در همین سال می دانند. یک سال بعد در سال ۱۸۹۶ «ژرژملی یس» فیلم تخیلی «سفر به ماه» را ساخت و از آغاز قرن (۱۹۰۰)، ما شاهد پیدایش و تعدادسالن های سینما شده ایم. پدیده ای نو در جهان در برخورد بین علم، هنر و صنعت، پا به عرصه هستی نهاده بود. آرام آرام گروهی جدید با پدیده نو تشکیل یافتند که نقش اساسی را در حرکت آن به عهده گرفتند. اینان را باید کارگران یا گردانندگان صنعت سینما دانست. آنان توانستند نیروهای انسانی، مادی و تجهیزاتی را به هم آمیزند و از آن پدیده ای پویا و خلاق به نام فیلم بسازند. به طور کلی تاریخ سینما عبارت است از: شروع کارهای گردانندگان آن با استعمال دستگاههای تازه؛ راههایی نو برای ساختن فیلم های مهیج و سرگرم کننده برای تماشاگران پیدا کردند.

(سارو خانی - باقر - جامعه شناسی ارتباطات ص ۱۴۷ و ۱۴۸)

نشریات: رسانه فصلنامه پائیز ۱۳۶۹ - بهار ۱۳۷۰ - تابستان ۱۳۷۰ - پائیز ۱۳۷۰ زمستان ۱۳۷۴)

ماهنامه فیلم شماره ۱۹۵ مهر ۱۳۷۵ و شماره ۱۹۹ تا ۲۰۸ از بهمن ۷۵ تا شهریور ۸۶

مذهب و سینما

یکی از ژانر های مهم سینمایی، ژانر مذهبی است که بواسطه وجود نیروی دینی و الهی در افراد و وجود گروهها و طبقات دینی در جوامع مختلف و نقش دین در زندگی انسان به عنوان یک نهاد اجتماعی و یک عامل تسکین بخش شخصی است. سینمای دینی از دیر باز و با پیدایش سینما ناطق مورد توجه کارگر دانان بود. سینمای مذهبی در ایران به واسطه دینی و ارزشی بودن کل جامعه و سیطره ی دین به عنوان تنها نهاد انسجام بخش و هدف دهنده به خصوص پس از انقلاب سینما دینی به نوعی از عوامل بالائی برخوردار بوده و به نوعی دیگر در نوعی فیلم های مستند و از خلاصه شده است. به واسطه محدودیت های اعمال شده مانند نشان دادن چهره مقدسین و خصوصی و زمینی نشان دادن ماهیت آنها اینگونه فیلم ها ضعف زیادی دارند. اما در سال های اخیر اظهارات چند تن از علما درباب لزوم یا حداقل مشروع نمودن نمایش چهره مقدسین در آثار تلویزیونی و سینمایی نشانگر تحول قابل توجهی در نوع نگرش به رابطه دین و سینما است.

استفاده مؤثر از رسانه ها و مواد آموزشی

بعد از آنکه رسانه و مواد آموزش مورد نظر انتخاب شد، معلم باید به این موضوع فکر کند که چگونه به کار گرفته شود و چه مدتی برای به کارگیری مناسب آنها لازم است. گاه استفاده از یک رسانه در زمان محدود امکان پذیر نیست و همین امر سبب می شود که رسانه دیگری که از نظر دستیابی به هدفها در سطح پایین ترین قرار دارد، انتخاب گردد.

^۲-tohasadeson.

^۳-kenoskop.

همچنین در این مرحله ، باید کلاس و تجهیزات لازم برای خواندن را آماده کرد. در این زمینه می توان به موارد زیر اشاره کرد:

الف) آمادگی فراگیرنده : تا فراگیرنده به درس معلم توجه نکند و در اجرای فعالیتهای آموزشی با معلم همکاری نداشته باشد ، تدریس به مفهوم واقعی و عملی آن صورت نخواهد گرفت توجه شاگرد و همکاری او نیز مستلزم آماده شدن برای فعالیت است. تجربه نشان داده است که در آغاز ورود به کلاس ، اغلب شاگردان هنوز متوجه فعالیتهایی است که قبل از آمدن به کلاس افکار آنها را به خود مشغول داشته است. در شروع کلاس، معلم موظف است توجه و افکار شاگردان را به طور جدی متوجه کلاس و شروع درس کند.

ب) آمادگی معلم : بدیهی است که برای انجام دادن هر کاری باید آمادگی داشت، امر آموزش نیز از این قانون مستثنی نیست. معلم باید در نظر بگیرد که در کلاس چه می خواهد بگوید، چگونه می خواهد درس را شروع کند، چگونه می خواهد از رسانه آموزشی استفاده کند، می خواهد چه هدفهایی را دنبال کند، چگونه در کلاس انگیزه ایجاد کند و این انگیزه را تا پایان کلاس استمرار بخشد و سرانجام، درس را چگونه به پایان برساند. او باید خود را برای همه این زمینه ها آماده کند.

نتیجه گیری:

برای انتخاب رسانه آموزشی مناسب، معلم باید انواع آن را بشناسد، نحوه کاربرد آنها را بداند و از میزان تاثیر آنها در کیفیت یادگیری آگاه باشد. معلم باید بداند که هیچ رسانه آموزشی بر رسانه دیگر رجحان و برتری ندارد، بلکه بیشترین اهمیت در امر آموزش، چگونگی انتخاب و استفاده از آن در فرایند تدریس-یادگیری، با توجه به امکانات و شرایط و موقعیت آموزشی است. همچنین میزان یادگیری دانش آموزان با توجه به مبحث انگیزش به اموری که عینی هستند، توجه زیاده تری دارند، زیرا روابط بین آنها معنادار و قابل فهم است که از این اصل مهم می توان در به کارگیری رسانه در آموزش عینی و عملی استفاده کرد. مضافا برای انتخاب رسانه آموزشی ارزانترین، ساده ترین، مؤثرترین و موردعلاقه ترین هر رسانه، بهترین آن است. در پایان می توان گفت که بین استفاده از رسانه های آموزشی و یادگیری دانش آموزان رابطه ی معناداری وجود دارد، دانش آموز امروز در کشور های پیشرفته برای کامل کردن یادگیری خود به کارگاه و آزمایشگاه می رود و عملا با ابزار ها و کاربرد تکنولوژی آشنا می شود. از این رو اگر می خواهیم کودکان ما سازنده باشند و به مرحله ی خود کفایی برسیم باید تنها به یک رسانه اکتفا نکنیم.

حتی اگر کتاب درسی را زنده ترین مولفان بر اساس مناسبترین برنامه ها نوشته و با استفاده از بهترین و کامل ترین شیوه ها به چاپ رسانده باشند ، باز نمی توان نقش مؤثر سایر رسانه ها را در تعلیم و تربیت و یادگیری و تدریس از نظر دور داشت ، در جریان یادگیری وابسته به کار و عمل از آنان چشم پوشید. نظر و عمل ، چه آنها از حیث روابط متقابل دارند. نظریه در کاربرد نقش مهمی دارد. متقابلا عمل و کاربرد در پیدایش نظریه سهم بسزایی دارند.

در حال حاضر مدارس غالباً رسانه های آموزشی و تکنولوژی آموزشی است. که در هدف همه دست اندر کاران آموزشی است. البته هدف همه دست اندر کاران آموزش سوق دادن مدارس به استفاده از تکنولوژی آموزشی در امر تدریس می باشد. امکانات در این زمینه نا کافی است. برخورداری از تکنولوژی آموزشی مستلزم هزینه و تخصیص اعتبار کافی در زمینه نحوه ی استفاده از آن می باشد. ژاپن با استفاده مطلوب از تکنولوژی و رسانه ها و تکنیک توانسته بازار های جهانی را در دست بگیرد. امروزه حرف اول را در جهان کسانی می زنند که از نظر تکنولوژی و تکنیک جلو هستند.

چنانچه به جرأت می توان گفت ، تکنولوژی قادر است تعلیم و تربیت را پربارتر، انفرادی تر و غنی تر سازد و از آنجا که موارد و تجهیزات تکنولوژی آموزشی اساس قابل لمس را برای تفکر و ایجاد مفاهیم بوجود می آورند، به شاگرد کمک خواهند کرد که بجای حفظ مطالب از طریق بینش و درک که بهترین یادگیری است ، به فهم و درک مطلب برسند. امروزه استفاده از روش سنتی تدریس ، در کلاس مردود است. زیرا این شیوه معمولاً کارایی لازم را به بار نمی آورد. برای کارایی تدریس معمولاً استفاده از تلویزیون و رسانه های سمعی و بصری توصیه می شود.

منابع و مأخذ

۱. آل گیلانی، ترو، تکنیک سینما تهران، ۱۳۳۱ شمسی، انتشارات شهریار.
۲. آلبرپیرو فرفاندترو، تاریخ مطبوعات جهان، ۱۳۶۳ ه ش، ترجمه ی دکتر هوشنگ فر خجسته تهران. انتشارات پاسارگاد.
۳. احدیان ، محمد، مقدمات تکنولوژی آموزشی، ۱۳۷۴ ، انتشارات بشری تهران .
۴. احدیان، محمد، اصول تکنولوژی آموزشی، ۱۳۷۴، انتشارات بشری تهران.

۵. اسدی، دکترعلی، مقدمه ای بر جامه شناسی رسانه های همگانی، ۱۳۵۸ ه ش، تهران: پژوهشکده ی علوم ارتباطی و توسعه ی ایران .
۶. ارجمند، جمشید، مروری بر تضاد های سینما و تلویزیون و تاثیر متقابل این دو به یکدیگر.
۷. اقبال دوست، نادر، سال تحصیلی ۷۶-۷۵. استفاده از پایان نامه کارشناسی ارشد تحت عنوان نقش تکنولوژی در آموزش و ۳۶-پرورش،
۸. بردبار، محمد حسن ، در آمدی بر حقوق ارتباط جمعی ، ۱۳۸۰، انتشارات ققنوس تهران .
۹. بیضایی، بهرام ، نمایش در ایران ، ۱۳۴۴ تهران کاویان .
۱۰. پائو، لوفریده، آموزش ستمدگان ، ۱۳۵۸، ترجمه احمد بیرشک و سیف الله راد تهران خوارزمی .
۱۱. پری ، گونتر، ۱۳۸۴، مترجم مینو نیکو. روش های تحقیق رسانه ای اداره کل پژوهش های سینما تهران
۱۲. پیتزر، (جی.ام.ال)، سینما و نوجوانان، ترجمه ابراهیم رشید پور تهران موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی.
۱۳. دادگران، سید محمد، مبانی ارتباطات جمعی تهران، ۱۳۸۷، انتشارات فیروزه چاپ یازدهم .
۱۴. رزاقی ، افشین، نظریه های ارتباطات اجتماعی ، ۱۳۸۵، نشر آسین تهران .
۱۵. رشید پور، ابراهیم ، وسایل ارتباط جمعی و رشد ملی، ۱۳۴۸، تهران (انتشارات) موسسه ی مطالعات و تحقیقات اجتماعی.
۱۶. رشید پور، ابراهیم. آیینی های جیبی آقای هاگ لوهان، ۱۳۵۳ تهران انتشارات رادیو تلویزیون ملی ایران .
۱۷. ساروخانی، باقر، جامعه شناسی ارتباطات، ۱۳۸۶، انتشارات اطلاعات تهران .
۱۸. ساروخانی، باقر ، جامعه شناسی ارتباطات، ۱۳۷۸، چاپ هشتم ص ۴۵ و ۴۹ انتشارات اطلاعات
۱۹. روزنامه کیهان شماره ۱۹۳۱۳ پناهیان .
۲۰. سیسیلیافون فی لیتزن، کاتاریتا بولت، ۱۳۸۴، مترجم معصومه عصام، کودکان و رسانه هامرکز مطالعات و سنجش برنامه ای صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران تهران .
۲۱. شرایبرر، (ژان لویی)، نیروی پیام، ۱۳۵۵ ترجمه ی سروش حبیبی. تهران انتشارات رادیو تلویزیون ملی ایران .
۲۲. شیلر، هربرت، ۱۳۷۷، مترجم احمد میرعابدینی، وسایل ارتباط جمعی و امپراتوری آمریکا، انتشارات صدا و سیما تهران .
۲۳. کازنو، ژان. جامعه شناسی رادیو و تلویزیون، ۱۳۵۴ ه ش، ترجمه ی جمشید ارجمند، ۱۳۵۴ ه ش، تهران انتشارات رادیو و تلویزیون ملی ایران .
۲۴. کازنو، ژان. قدرت تلویزیون ترجمه ی علی اسدی، ۱۳۶۶ تهران موسسه انتشارات امیر کبیر
۲۵. کازنو، ژان، جامعه شناسی وسایل ارتباط جمعی، ۱۳۶۵، ترجمه ی باقر سارو خانی منوچهر محسنی تهران انتشارات اطلاعات .

۲۶. کازنو، ژان، قدرت تلویزیون، ۱۳۶۴، ترجمه علی اسدی انتشارات امیر کبیر تهران.
۲۷. کیا، علی اصغر، ارتباطات جمعی و روابط بین الملل، ۱۳۸۱، انتشارات آن. تهران
۲۸. مارک پاستر، ترجمه غلامحسین صالحیار، عصر دوم رسانه ها، ۱۳۷۷، انتشارات موسسه ایران.
۲۹. محسنیان، مهدی ارتباط شناسی، ۱۳۶۹ ه ش، ۶۰۸ صفحه، تهران انتشارات سروش.
۳۰. محسنیان راد، مهدی، ارتباط شناسی، ۱۳۷۹، جلسه سوم ص ۳۰ تهران انتشارات سروش.
۳۱. معتمد نژاد، دکتر کاظم، وسایل ارتباط جمعی، ۱۳۷۱ ه ش، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی تهران
۳۲. معتمد نژاد، دکتر کاظم، روش تحقیق در محتوی مطبوعات، ۱۳۵۶ ه ش، تهران انتشارات دانشکده علوم، ارتباط اجتماعی.
۳۳. مندراس، هنری، ۱۳۴۹، مترجم باقر پرهام، مبانی جامعه شناسی، انتشارات امیر کبیر تهران.
۳۴. موفقیان، دکتر ناصر، چند گزارش در زمینه تکنولوژی آموزشی، ۱۳۵۳، تهران.
۳۵. مولانا، حمید، ۱۳۷۱، مترجم یونس شکر خواه. جریان بین المللی اطلاعات، مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها تهران.
۳۶. مهدی زاده، سید محمد، نظریات ارتباطات اجتماعی، ۱۳۷۸، تهران دانشگاه علامه طباطبائی.
۳۷. مولانا، حمید، «گذر از نوگرایی»، ۱۳۷۱، ترجمه یونس شکر خواه ص ۱۲۴ انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه ها تهران.
۳۸. ورنر سورین، جیمز تانکارد، ۱۳۸۶، ترجمه ی علیرضا دهقان، نظریه های ارتباطات، انتشارات دانشگاه تهران.
۳۹. هواکو، جرج ۱، جامعه شناسی سینما، ۱۳۶۱ ه ش، صفحه ۲۲۲، ترجمه بهزاد تورانی تهران، نشر آینه
۴۰. هیات، فیروز، روزنامه نگاری و تاریخ آن در جهان، ۱۳۳۳ ه ش ۸۱ صفحه، تهران: کانون معرفت.
۴۱. مجلات تکنولوژی آموزشی سال های ۸۵-۸۶-۸۷ انتشارات وزارت آموزش و پرورش.
۴۲. -مجله سروش سال یازدهم مرداد ۱۳۶۸ شماره ۴۷۹ تلویزیون: رسانه و رفتارش نوشته پیتز کانراد ترجمه مهرداد عروی ص ۵۰.
۴۳. استفاده از اینترنت، کانون اندیشه قم، ایران و جامعه اطلاعاتی.